

PRO BONO

ŠTO JE
PRAVNA
KLINIKA?

POSJET KOLEGA
IZ NORVEŠKOG

SURADNJA SA
UDRUGOM
B.a.B.e

STUDIJSKI POSJET
VELIKOJ BRITANJI

VANJSKE KLINIKE?

INTERVJU
S BIVŠOM KLINIČARKOM
MAJOM BILIĆ

PRO BONO

BILTEN PRAVNE KLINIKE U ZAGREBU

Rujan 2012

BROJ 1

UREDNIŠTVO ČASOPISA

Josip Kovilić-glavni urednik
Juraj Brozović-lektor

Iva Štrbulec –Težak
Bruno Milinković
Maja Marta Martonja
Jasminka Makovec
Vedran Stanković
Jasminka Podoreški
Ivana Bošković
Jana Borić
Anita Tklčević
Ivan Luetić
Ana-Marija Čupić
Milana Opalić
Irena Križanić
Morana Rešetar
Juraj Brozović

1. TEMA BROJA-PРАВNA KLINIKA

- 1.1 Što je to Pravna klinika?
- 1.2 Studijski posjet Velikoj Britaniji
- 1.3 Intervju sa bivšom kliničarkom Majom Bilić
- 1.4 Što su to vanjske klinike?
- 1.5 Kliničari na PPJ konferenciji u Dubrovniku
- 1.6 Studijski posjet kolega iz norveškog Juss-Buss-a
- 1.7 Rektorova nagrada za studente Pravne klinike

2. VANJSKE KLINIKE

- 2.1 Kliničari na konferenciji o Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći
- 2.2 Projekt „Promicanje prava pacijenata u zajednici“
- 2.3 U udruzi B.a.B.E
- 2.4 Suradnja sa Knjižnicama grada Zagreba-projekt „Knjigom do krova“

3. GORUĆI PROBLEMI

- 3.1 Grupa za suzbijanje diskriminacije i zaštitu prava nacionalnih manjina-Diskriminacija po dobnoj osnovi prilikom zapošljavanja profesionalnih vozača
- 3.2 Grupa za zaštitu prava pacijenata -Problem neinformiranosti pacijenata o svojim pravima
- 3.3 Grupa za pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela-Problem deportacije stranih državljana nakonizdržavanja zatvorske kazne
- 3.4 Grupa za zaštitu prava radnika-Položaj radnika u stečajnom postupku
- 3.5 Grupa za prva djece i obiteljsko uzdržavanje-Prestanak izvanbračne zajednice i problem uzdržavanja djeteta
- 3.6 Grupa za pomoć azilantima i strancima-problem odobravanja azila strancima

4. STUDENTSKI KUTAK

- 4.1 Intervju sa studentskom psihologicom Slavicom Katić

UVODNA RIJEČ UREDNIKA

Cijenjeni čitatelji,
Pred vama se nalazi prvi broj časopisa Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Za naziv časopisa odabrali smo znakovito ime Pro Bono jer se pravna klinika bavi pružanjem besplatne pravne pomoći onima koji je najviše trebaju te na taj način radi za opće dobro istodobno ostvarujući dvije svrhe- razvijanje praktičnih vještina studenata Pravnog fakulteta u Zagrebu te pomaganje pojedincima koji si ne mogu priuštiti drugačije oblike pravne pomoći. Svrha ovog časopisa je promicanje kliničkog obrazovanja na Pravnom fakultetu u Zagrebu te upoznavanje studenata i javnosti sa radom klinike. Svjesni činjenice da velika većina studenata nije upoznata sa radom klinike za temu prvog broja odabrali smo upravo predstavljanje same klinike. Nadamo se da će ovaj časopis dati odgovor na sva vaša pitanja i dileme oko ustroja i djelatnosti kojima se klinika bavi te vam dati motiv da joj se i sami pridružite.

Glavni urednik
Josip Kovilić

PRO
BONO

ŠTO JE PRAVNA KLINIKA?

Prof.dr.sc Alan Uzelac sa kliničarima ispred Royal Court of Justice

Pravna klinika osnovana je 2010. godine i od tada je sastavni dio plana i programa Pravnog fakulteta u Zagrebu. Njezin idejni kreator – i sadašnji voditelj – prof. dr. sc. Alan Uzelac kao uzor-kliniku uzeo je pravnu kliniku u Oslu. Njihov rad u grupama, socijalna osjetljivost kao misao vodilja, stjecanje praktičnih vještina postali su stupovi kliničkog rada u Zagrebu. Kako izgleda rad u Pravnoj klinici? Studenti rade u grupama čime se osigurava kvaliteta izdanih pravnih mišljenja, ali i potiče grupni rad. Pravna klinika organizirana je u ukupno šest grupa. To su:

- Grupa za pomoć azilantima i strancima
- Grupa za suzbijanje diskriminacije i zaštitu manjinskih prava
- Grupa za prava djece i obiteljsko uzdržavanje
- Grupa za zaštitu i pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela
- Grupa za zaštitu prava radnika
- Grupa za zaštitu prava pacijenata

Osim spomenutih, postoje i ad hoc grupe koje se zapravo sastoje od studenata drugih grupa:

- Grupa za pomoć građanima u ovršnim predmetima
- Grupa za odnose s javnošću

Ad hoc grupe nastale su kao izraz potrebe građana i organizacije Klinike. Rastuća prezaduženost uz sve lošiju financijsku situaciju u državi rezultirala je ad hoc ovršnom grupom, a potreba za informiranjem studenata i šire javnosti o aktivnostima Klinike rezultirala je grupom za odnose s javnošću. U svakoj grupi volontira desetak studenata, s time da je svaka grupa podijeljena u dva tima. Jedan tim zaprima predmete na dežurstvu, a drugi izrađuje pravna mišljenja i obavlja druge kliničke aktivnosti. Timovi se rotiraju na tjednoj razini.

Sudjelovanje u Pravnoj klinici svodi se na:

- zaprimanje predmeta i razgovor sa strankama tijekom tjeđnih dežurstva
- izrađivanje pravnih mišljenja
- grupne sastanke
- studentske posjete udrugama civilnog društva
- studentsku praksu u udrugama civilnog društva
- sudjelovanje u vanjskim klinikama
- sudjelovanje predstavnika grupa u radu Malog vijeća
- sudjelovanje u plenarnim sastancima

Predmeti se zaprimaju telefonski, putem e-maila ili pak putem osobnog dolaska stranaka u prostorije Klinike. Nakon što se zaprimi predmet, ispunjavaju se svi potrebni obrasci te se pristupa kolektivnom rješavanju predmeta. Jedna osoba imenuje se za studenta-izvjestitelja koji služi za direktan kontakt sa strankom. Nakon što se grupa usuglasi oko rješenja predmeta, grupa izrađuje posebno pravno mišljenje koje se uručuje stranci. Osim rada na predmetima, omogućena je i suradnja s udrugama civilnog društva. U tu svrhu, organizira se volontiranje te studentski posjeti vanjskim klinikama. To je ujedno i obveza svakog studenta kliničara. On je obvezan uz tjedna dežurstva (3 h tjedno u prostorijama klinike) obaviti studentski posjet i volontiranje u udruzi. Novost su tzv. vanjske klinike. Pod pokroviteljstvom norveškog Veleposlanstva, studenti kliničari odlaze u druge hrvatske gradove te se, nakon interaktivnih predavanja gdje se građane upoznaje s njihovim pravima, pruža konkretna pravna pomoć, kao i u rezidentnoj klinici. Na taj način omogućava se pružanje pomoći onima kojima je najpotrebnija.

zgrada Pravne klinike

Studentski predstavnici grupa (a svaki tim imenuje po jednog predstavnika) sudjeluje u radu Malog vijeća – kolektivnog tijela Pravne klinike koje odlučuje, zajedno s vodstvom klinike, o svim važnim pitanjima u Pravnoj klinici. Osim toga, jednom ili nekoliko puta po semestru organiziraju se plenarni sastanci svih kliničara kako bi ih se obavijestilo o svim važnim pitanjima u Pravnoj klinici ili pak educiralo o načinu i etici rada. Studenti se uključuju u rad Pravne klinike na dvogodišnjoj razini. Proces prijave započinje na web stranici Klinike, a nastavlja se putem razgovora na kojem se procjenjuje motiviranost za volontiranje. Razgovori se vrše u rujnu i veljači. S obzirom na veliki interes, potrebno je izvršiti selekciju. Iako je motivacija ključan kriterij, načelno prednost imaju studenti najviših godina, ali u rad se mogu uključiti i studenti treće godine. Studenti nižih godina mogu doprinijeti na druge načine, ovisno o trenutnim potrebama.

Što studenti dobivaju sudjelovanjem u radu Pravne klinike?

Kada student pred sebe stavi tisuće stranica literature koje je potrebno „progutati“ kako bi se položio ispit, često se postavlja pitanje „Dobro kako to izgleda u praksi?“ Pravna klinika omogućuje studentu susretanje s praktičnom stranom prava.

Pritom su mu od pomoći akademski mentori – mahom asistenti i znanstveni novaci, koji svojim vođenjem pomažu studentima riješiti složenije predmete i nazdiru njihov rad. Velika prednost Pravne klinike je i činjenica da se u rijetko kojem obliku nastave student može pronaći pred velikim spisom s desecima ili čak stotinama dokumenata koje sam mora sistematizirati i iskoristi za izradu pravnog mišljenja. Student nauči i kako je to raditi pod

nemaju dovoljno financijskih sredstava za pravnu pomoć. Pomoći djetetu da ostvari svoje pravo na uzdržavanje, pomoći radniku da ostvari svoja prava

pritisakom, odnosno kako se snaći u situaciji kad grupa ima razgovor s tri stranke uz istodobnu zvonjavu telefona. Možda na prvi pogled ne zvuči idealno, ali to su zapravo vještine koje se mogu naučiti tek u praksi, a Pravna klinika omogućuje da to bude i ranije. Na kraju, ali ne i najmanje bitno, dobiva se prilika pomoći onima koji

koja mu pripadaju na temelju zakona, pomoći osobi koja se na bilo kojoj osnovi diskriminira, pomoći žrtvi nasilja, pomoći duševnom bolesniku ta bude smješten u ustanovi u svojem gradu, pomoći osobi da dobije azil i tako spasi svoj život – neprocjenjivo je iskustvo.

STUDIJSKI POSJET VELIKOJ BRITANiji

Delegacija Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u sastavu od 5 studenata te 8 akademskih mentora pod vodstvom prof. dr.sc. Alana Uzelca sudjelovala je u studijskom posjetu Ujedinjenom kraljevstvu od 23.-30. Listopada 2011.

Studijskim posjetom obuhvaćeni bili su gradovi-London, Manchester i Newcastle. Cilj studijskog osjeta bila je razmjena i prikupljanje iskustva u vođenju studentskih pravnih klinika koje se bave pružanjem besplatne pravne pomoći građanima slabijeg imovinskog stanja. Naš studijski posjet započeo je slijetanjem na londonski aerodrom Gatwick gdje su nas dočekali naši domaćini- gospodin i gospođa McCormac. Odmah po dolasku smjestili smo se u hotel gdje smo bili smješteni narednih dana te se uputili na večeru gdje smo dobili detaljne aktivnosti koje nas čekaju sljedećega dana. Narednih dana imali smo priliku posjetiti brojne ustanove i velike urede koji se bave pružanjem besplatne pravne pomoći građanima slabijeg imovinskog stanja od kojih je osobito upečatljiv dojam ostavio National Pro Bono Center. No, ipak u ovom članku više pozornosti posvetit ćemo studentskim pravnim klinikama na Pravnom fakultetu Sveučilišta Northumbria te Pravnom fakultetu Sveučilišta u Manchesteru.

Northumbria University Law Faculty

Pravni fakultet u Newcastleu smješten je u velikom i modernom kompleksu Sveučilišta Northumbria gdje se na malenom prostoru nalazi veliki broj fakulteta te studentski domovi koji se nalaze u neposrednoj blizini. Pravni fakultet u Newcastleu ima u svom sastavu pravnu kliniku pod nazivom Students Law Office koja ima relativno dugu i uspješnu tradiciju u zajednici. Rad u student Law Office-u je obavezan za sve studente na zadnjoj godini studija te traje čitavu akademsku godinu. Studenti za svoje djelovanje dobivaju ocijene i bodove. Students Law Office opremljen je najnovijom uredskom opremom te se proteže preko čitavog jednog kata vrlo moderne i novoizgrađene zgrade sveučilišta. Svakom studentu osigurano je po jedno računalo za rad koje je ujedno spojeno sa računalom od pravnog savjetnika koji nadzire rad studenata. Vrlo je zanimljiva činjenica da studenti

koji rade u ovom uredu imaju na raspolaganju i dvorane koje su posebno uređene da bi nalikovale na sudnice Magistrates Courta u kojima se održavaju simulirana suđenja kako bi se budući pravni stručnjaci što bolje pripremili za izazove u svojoj karijeri koji ih očekuju. Kat na kojem je smješten SLO opremljena je posebnom prostorijom u kojoj se zaprimaju stranke. Prostorija je ograđena staklenim zidovima i opremljena sa posebnim Panic Buttonom kako bi studenti mogli signalizirati osiguranju ukoliko dođe do neželjene reakcije stranke. Studenti koji rade na pravnim predmetima svojih klijenata smiju pisati podneske sudu te sudjeluju u parnicama u ime i za račun svoje stranke što nas je sve posebno oduševilo. Prema riječima engleskih kolega s kojima smo razgovarali neki predmeti koje vode traju i po godinu ili dvije.

Podnesci i pravni savjeti koje daju studenti klijentima su pod nadzorom akademskog osoblja i odvjetnika koji radi sa studentima. Proces zaprimanja i naručivanja stranaka vodi posebno ustrojena profesionalna administracija koja procjenjuje da li će se preuzeti slučaj na obradu ili ne. Čitava organizacija SLO-a ukazuje na njegovu obrazovnu svrhu i narav. Prema riječima gospođe Victorie Murray koja je glavna voditeljica ureda SLO više godina za redom osvaja prestižnu nagradu za doprinos zajednici po pitanju pravne pomoći. Klinika je izrazito obrazovnog karaktera te se studenti posebno uvježbavaju u tehnikama ispitivanja i pristupa klijentu. Razvijen je posebni računalni sustav na kojemu profesori postavljaju posebne video uratke koji pokazuju ispravne i pogrešne tehnike pristupa klijentu koje se zatim uvježbavaju u praksi. Osim teoretskog dijela studentima su u svako doba na raspolaganju posebni supervizi, koji su najčešće osobe sa iskustvom

Razmjena iskustava sa kolegama iz Velike Britanije

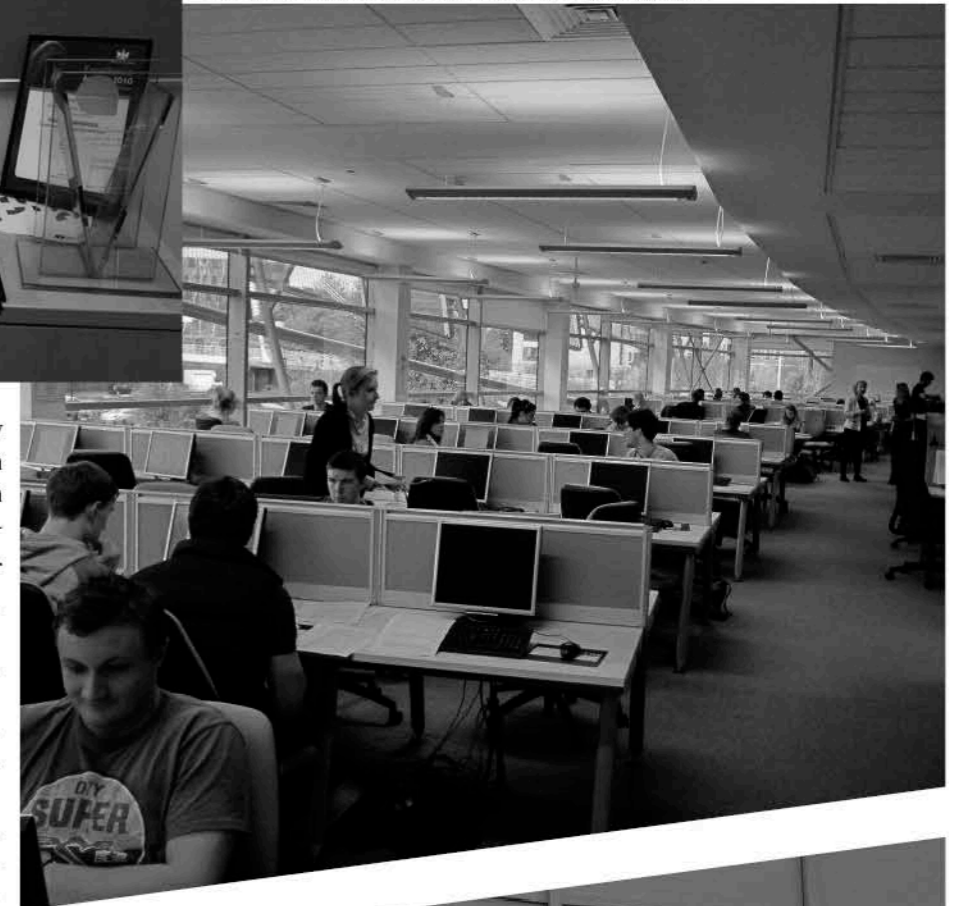
Priznanja koja su osvojili studenti sa Northumbrije

Students Law Office na Pravnom fakultetu Sveučilišta Northumbria

iz pravne prakse, koji nadziru njihov rad te im daju praktične savjete. Osim uobičajenih vještina potrebnih svakom budućem pravnom stručnjaku studenti se poučavaju i etici pravne struke.

Osim što zaprimaju svoje stranke u prostorijama fakulteta tj. SLO-a studenti odlaze i u obilazak stranaka koje se nalaze u udaljenim dijelovima Newcastla ili u okolici grada, no trenutačno se razmatra ukidanje takve prakse zbog sigurnosnog aspekta. Nakon dva dana obilaska i prikupljanja iskustva u SLO u Newcastleu zaputili smo se u Manchester u posjet Pravnom fakultetu Sveučilišta u Manchesteru.

Kliničari zajedno sa engleskim kolegama na Sveučilištu Northumbria

Nakon posjeta Newcastleu naš studijsko putovanje nastavilo se u Manchesteru. Manchester University School of Law je jedan od prestižnijih fakulteta u Engleskoj. Smješten je u središtu grada u zgradi iz 18 stoljeća. Samo sveučilište osnovano je 1824. godine. Odmah na prvi pogled uvidjeli smo neke sličnosti sa Pravnim fakultetom u Zagrebu. Klinika za besplatnu pravnu pomoć smještena je dvije ulice dalje u kompleksu zgrada koji nalikuje na trgovački centar. Prostorije ureda su dosta malene u odnosu na SLO u Newcastleu što nas je poprilično ugodno iznenadilo jer je neobično podsjećalo na Pravnu kliniku u Zagrebu.

Sam kompleks nalazi se u prizemlju malene zgrade te se jedino po velikoj crvenoj ploči sa natpisom Legal Advice Centre Manchester University School of Law dade naslutiti da se radi o ustanovi pravnog fakulteta. Prostorije su smještene na dvije etaže. Odmah po ulazu s lijeve strane nalazi se malena prostorija za razgovor sa klijentima. Odmah pokraj te prostorije nalazi se ured voditeljice klinike te ured od tajnice. Glavnina rada na predmetima obavlja se u prostoriji koja se nalazi u podrumskom dijelu zgrade. Tu se nalazi jedna malo veća prostorija sa desetak računala te stručnim knjigama. Ured ima vlastitu profesionalnu administraciju koja se javlja na telefone te odlučuje o zaprimanju predmeta i dodjeljivanju klijenata studentima. Prilikom odabira klijenata i predmeta osobito se vodi računa da oni budu izrazito obrazovnog karaktera.

Studenti nisu obvezni raditi u uredu te se primaju isključivo zainteresirani studenti koji se dragovoljno prijavljuju. Sam ured je vrlo pedantno organiziran. Vodi se računa o svim detaljima. Studenti intervju sa strankama obavljaju uvijek u parovima.

Prije razgovora sa strankom dobivaju tzv. check-list sa nizom pitanja koja trebaju postaviti. Intervju se jednako kao i u Newcastleu obavlja u prostoriji sa staklenim zidovima kako bi akademsko osoblje svakog trenutka imalo uvid u što se događa u prostoriji. Jedna stvar koju smo zapazili bila je činjenica da vi studenti koji rade u uredu sa strankama nose odijela. Naši domaćini objasnili su nam da je to zbog toga što pravila ureda propisuju poseban dress code. Prema riječima gospođe Dinah Crystal, voditeljice ureda i profesorice na fakultetu, studenti ne moraju dolaziti u skupim odijelima ali od njih se traži da budu odjeveni u košulje te malo svečanije hlače iz poštovanja prema klijentima. Jednako kao i u Newcastleu studenti imaju pravo ići na sud te obraćati se sudu u ime svoje stranke. Za vrijeme svoga rada sa klijentom, studenti su pod budnim nadzorom odvjetnika koji sudjeluje u radu ureda.

Voditeljica pravne klinike u Manchesteru - Mrs. Dinah Crystal sa delegacijom iz zagrebačke Pravne klinike

Odvjetnik je uvijek na raspolaganju studentima te im pomaže svojim savjetima. Za vrijeme svoga posjeta imali smo jedinstvenu priliku sudjelovati u radu na predmetu sa engleskim kolegama i dežurnim odvjetnikom. Odvjetnik koji je dežuran u uredu i na raspolaganju studentima izmjenjuje se svaki tjedan. Prema riječima domaćina fakultet ima potpisan sporazum sa lokalnim odvjetničkim društvima koji su se obvezali da će staviti na raspolaganje svoje stručnjake studentskom uredu. Jedna od zanimljivijih stvari koju smo zapazili bila je činjenica da se svim klijentima koje dođu u Legal Advice Centre daje da potpišu posebnu punomoć kojom ovlašćuju Legal Advice Centre i njegove članove da ih zastupaju. Dokument ujedno potpisuje i student koji radi na predmetu. Jednako tako svi studenti koji dođu raditi u uredu moraju potpisati izjavu da će čuvati sve tajne i podatke klijenata koje saznaju tijekom svoga rada.

Sama atmosfera u uredu bila je vrlo opuštana i ugodna. Po završetku obilaska ureda naši domaćini odveli su nas na ugodno druženje uz čaj u veliki salon koji sa nalazio u knjižnici u zgradi fakulteta. Tu smo dobili priliku razgovarati sa uglednim pravnim stručnjacima iz lokalne zajednice te sveučilišta. Nakon nekoliko dana obilaska Manchesteru i Newcastlea došlo je vrijeme za povratak u London te let natrag u Zagreb. Studijski posjet bio je vrlo poučan te su nam iskustva koja smo stekli za vrijeme posjeta dobro došla u vođenu Pravne klinike u Zagrebu. Sam posjet izazvao je i veliko zanimanje među kolegama u Manchesteru pa su nas nekoliko mjeseci nakon posjeta kontaktirali da napišemo članak o Pravnoj klinici Sveučilišta u Zagrebu koji je bio objavljen u časopisu manchesterskog pravnog fakulteta.

Autor: Josip Kovilić

Intervju s bivšom kliničarkom Majom Bilić

Maja Bilić je bivša studentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koja je diplomirala 2012. godine. Pravnoj klinici Pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu pridružila se tijekom 2011. godine kao članica Grupe za suzbijanje diskriminacije i zaštitu prava nacionalnih manjina. Ubrzo nakon završetka studija dobila je posao u uglednom odvjetničkom uredu.

1. Kako ste se priključili Pravnoj klinici?

Na preporuku svojih prijateljica koje su izabrale pravnu kliniku kao oblik obavljanja praktične nastave na 5. godini studija. Ja sam u to vrijeme boravila u Milanu, u sklopu Erasmus programa studentske razmjene, a entuzijizam koji ih je ispunjavao dok su mi prepričavale svoja iskustva iz klinike me je već tada zaintrigirao. One su sudjelovale u radu klinike od samih početaka, kao prva generacija studenata kliničara, kada je klinički rad bio u samom početku, a prostorije u Tkalčićevoj još uvijek bez potrebne opreme. No već tada se nazirala perspektivna budućnost klinike, vođena sjajnim idejama njenog osnivača, prof. dr. sc. Uzelca i snažnom voljom da taj izvanredan projekt uistinu zaživi. Prepoznala sam to vrlo brzo, stoga sam se, iako sam obveznu praksu već odradila u inozemstvu, po povratku iz Italije odlučila priključiti radu klinike.

2. U radu koje grupe ste sudjelovali i zašto ste se odlučili baš za nju?

Priključila sam se radu grupe za suzbijanje diskriminacije i manjinska prava kao student kliničar, a kasnije sam nastavila rad u klinici kao student mentor u grupi za radno pravo. Antidiskriminacijska grupa predstavljala je moj prvi izbor iz tog razloga što sam imala potrebu proširiti svoje znanje iz predmetnog područja upravnog i antidiskriminacijskog prava, a istovremeno pružati potrebnu pravnu pomoć ljudima čija su elementarna ljudska prava ugrožena ili povrijeđena. Osim toga, sudjelovanje u radu ove grupe mi je omogućilo i posjete raznim nevladinim udrugama i organizacijama civilnog društva gdje sam imala priliku upoznatiti ljude koji su svoj život posvetili pružanju pomoći upravo najugroženijim skupinama ljudi, čije probleme često ne vidimo ili ne želimo vidjeti.

3. Je li Pravna klinika opravdala vaša očekivanja?

Apsolutno. Smatram rad u klinici najdragocjenijim iskustvom koje sam stekla u okviru svog fakultetskog obrazovanja. Funkcioniranje klinike od samih početaka pa do danas, zahvaljujući briljantnim idejama, trudu i neumornom radu voditelja

klinike, akademskih mentora, studenata i svih onih koji su u taj projekt na druge načine uključeni ili mu pružaju podršku, konstantno napreduje. Razina profesionalnih standarda pružanja pravne pomoći je, po mom mišljenju, na zavidnoj razini.

4. Možete li nam ispričati neku zgodu koja vam je posebno ostala u sjećanju vezano za rad u Pravnoj klinici?

Ono što mi se najdublje urezalo u sjećanje vezano za rad u klinici jest upravo taj odnos sa strankama. Zaista je dirljiva ta razina povjerenja i zahvalnosti koju osjetite prilikom pružanja besplatne pravne pomoći ljudima koji su često zanemareni i zaboravljeni od strane sustava, ali i svojih najbližih. Biti u mogućnosti pružiti pomoć onome kome je ta pomoć toliko dragocjena je zbilja poseban osjećaj.

5. Koliko važnim biste ocijenili klinički rad za studente prava?

Vrlo važnim. Zaista sam počašćena što sam imala priliku sudjelovati u radu klinike. Student obavljanjem prakse u klinici stječe vrlo dragocjena znanja i iskustva koja će mu koristiti u nastavku karijere, a istovremeno pruža besplatnu pravnu pomoć ljudima kojima je ta pomoć zaista potrebna. Ta dva elementa objedinjena u ovom vidu studentske prakse su neprocjenjivo bogatstvo.

6. Jeste li stekli potrebna znanja i vještine za buduću profesiju?

Rad u klinici bio je dobar uvod u ono što je uslijedilo nakon. Međutim, moja karijera je krenula u nekom drugom smjeru, kao odvjetnički vježbenik bavim se trgovačkim pravom, pravom trgovačkih društava i intelektualnog vlasništva, a koje nema pretjerano zajedničkih točaka s područjem prava kojim sam se bavila u klinici. Međutim, iskustvo koje sam stekla radom u klinici me uvelike obogatilo kako na profesionalnom, tako i na privatnom planu i to je ono ču uvijek nositi sa sobom.

7. Jeste li pri zapošljavanju imali koristi od iskustva rada u Pravnoj klinici?

Više se elemenata pokazalo ključnima

u ostvarivanju pozitivnog rezultata prilikom traženja posla. Jedan je sigurno i stručno znanje i iskustvo koje sam stekla, između ostalog i radom u klinici. Međutim, svako posebno znanje, interes i iskustvo stečeno ili ostvareno u okviru fakulteta, ali i izvan njega, a koje vas razlikuje od ostalih kandidata u procesu traženja posla vam zasigurno povećava šanse za uspjeh. I to je ono ču uvijek nositi sa sobom.

8. Koliko se iskustvo rada u Pravnoj klinici općenito cijeni na tržištu rada?

Tržište rada zasićeno je pravnicima. I kao što sam već ranije istaknula, bitno je razlikovati se od ostalih. Prilika za stjecanje neprocjenjivog bogatstva kroz upoznavanje s pravilima struke i osnovnim načelima pravne etike pro bono radom, koja se novijim generacijama studenata Pravnog fakulteta u Zagrebu pruža obavljanjem prakse u klinici, vrlo je dragocjena. Upravo to iskustvo vas zaista može učiniti poželjnim kandidatima prilikom traženja posla.

9. Za kraj, imate li kakvu poruku za sadašnje ili buduće kliničare?

Iskoristite ču ovu priliku da vam iz osobnog iskustva toplo preporučim pravnu kliniku kao oblik obavljanja studentske prakse. Iskustvo koje stječete radom u klinici oplemenit će vas na ljudskom i obogatit na profesionalnom planu, a to je prilika koju bi zaista bilo šteta propustiti. Zaista, divan je osjećaj svoje znanje, energiju i entuzijizam usmjeriti na nešto tako korisno i plemenito kao što je pružanje besplatne pravne pomoći!

Autor: Maja Marta Martonja

Sudjelovanje studenta u radu Pravne klinike obuhvaća i izvršavanje obveza u okviru vanjskih klinikama. Svaki kliničar dužan je provesti 10 sati u vanjskim klinikama. No, što su vanjske klinike? Čemu služe i kako su zamišljene?

Vanjske klinike su poseban oblik sudjelovanja u radu Pravne klinike. One obuhvaćaju studijske posjete studenta udrugama civilnog društva s kojima je Pravna klinika u Zagrebu potpisala sporazum o suradnji. Nastale su po uzoru na klinički model obrazovanja u Juss-Buss klinici prof. Johnsen u Norveškoj. Norveški kliničari pod vodstvom profesora Johnsen su u starom autobusu odlazili u mjesta u okolini Osla te obilazili ljude kojima je bila potrebna besplatna pravna pomoć

Osnovna ideja koja stoji iza vanjskih klinika je pružanje pravne pomoći ljudima koji žive u udaljenim krajevima ili nisu u stanju doći do ureda Pravne klinike po besplatni pravni savjet. Rad u vanjskim pravnim klinikama podrazumijeva posjećivanje udruga civilnog društva, sudjelovanje na različitim konferencijama u organizaciji Pravne klinike i udruga civilnog društva, pomaganje djelatnicima udruga u pružanju usluga besplatne pravne pomoći, posjećivanje različitih institucija pod okriljem suradnje sa udrugama, obilazak gradova i mjesta izvan Zagreba gdje kliničari pružaju pravnu pomoć u prostorijama koje im ustupe udruga ili jedinice lokalne vlasti.

Svaki kliničar za vrijeme svog obrazovanja u Pravnoj klinici Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dužan je odraditi 10 sati u vanjskim klinikama gdje ima priliku steći vještine potrebne svakom budućem pravniku. U svojem dosadašnjem radu kliničari su posjetili gradove Sisak, Karlovac, Zadar, Slavonski Brod te različite ustanove kao što u Lobjograd i brojne druge.

ŠTO SU TO VANJSKE KLINIKE?

Suradnja kliničara sa udrugama civilnoga društva u pravilu obuhvaća razgovor sa korisnicima i članovima udruga, pomoć u razrješavanju pravnih problema, pisanje različitih dopisa pod nadzorom iskusnih pravnih stručnjaka, različite prezentacije koje drže studenti uz pomoć kolega iz udruga a koje su namijenjene edukaciji korisnika udruga. Takvi oblici suradnje kliničarima omogućavaju da svoja teoretska znanja izoštire u praksi.

Kako to izgleda u praksi ?

U pravilu studenti dobivaju upute za sudjelovanje u vanjskim klinikama od akademskih mentora koji su u neposrednom kontaktu sa udrugama koje se posjećuju. Nakon što akademski mentori u suradnji sa udrugama civilnog društva dogovore detalje oko projekta na kojima će sudjelovati kliničari prosljeđuju informacije studentima koji su odabrani za sudjelovanje u projektu sa svim pojedinostima bitnim za rad. Ukoliko se posjećuju mjesta izvan Zagreba prijevoz u pravilu osiguravaju udruga s kojima se surađuje. Prije posjete predviđenoj

ustanovi studenti samostalno prouče propise koji su im relevantni za rad.

Na predviđeno mjesto, ukoliko se putuje izvan Zagreba, u pravilu se ide u pratnji osoba iz udruga civilnog društva te akademskog mentora. Po dolasku se stupa u kontakt sa osobama kojima je potrebno pružiti pravni savjet te se prikupljaju potrebne informacije koje se odnose na njihov konkretan slučaj. Razgovor sa strankama ponekad može potrajati i po sat-dva. Pravni savjeti se u pravilu ne daju na licu mjesta osim u iznimnim situacijama i uz prisutnost nekog od iskusnijih kolega iz klinike. Nakon što su prikupljene sve informacije te odrađen posao studenti u pravilu imaju kratak odmor i neformalno druženje sa domaćinima te nakon toga slijedi povratak natrag u Zagreb.

Ključan dio posla obuhvaća istraživanje pravnih propisa koji se primjenjuju na konkretan slučaj. Nakon toga slijedi pisanje tzv. Pravnog mišljenja koje sadržava sve upute namijenjene klijentu. Pravno mišljenje mora odobriti i potpisati akademski mentor te se ono potom šalje poštom ili nosi osobno tijekom slijedećeg posjeta.

Autori: Josip Kovilić i Vedran Stanković

Više informacija o dosadašnjem radu studenata na projektima u okviru vanjskih klinika može se pronaći u časopisu u rubrici Vanjske klinike gdje studenti iznose svoja iskustva sa sudjelovanja u vanjskim klinikama

PPJ konferencija u Dubrovniku

Private and public justice konferencija, IUC Dubrovnik, 28.05-01.06.2012.

Vrhovnom sudu u kontinentalnim pravnim sustavima te državama s anglosaksonskim običajnim pravom.

Sličnu tematiku iznio je i Aleš Galič s Ljubljanskog sveučilišta, ali se držao nama posebno zanimljivog užeg kruga zemalja na prostorima bivše Jugoslavije. Sutkinja Vrhovnog suda u Ljubljani, Nina Betetto, proširila je temu o Vrhovnom sudu na važnost njegovih odluka u vidu stvaranja presedana. Popodnevni dio predavanja drugog dana PPJ konferencije zaokružile su prezentacije Petera Chana i Terencea Laia sa Sveučilišta u Hong Kongu. Govorili su o žalbenom postupku u građanskim parnicama te reformama, gledano iz perspektive Hong Konga, i Kine općenito. Na kraju dana, osebujno izlaganje imao je Peter Gilles sa Sveučilišta u Frankfurtu, s temom pravnih lijekova protiv presuda u njemačkom pravu te problema njihove složenosti i velikog broja pravnih lijekova koji su u uporabi.

Jutarnje predavanje je u srijedu otvorila grupa od troje nizozemskih studenata koji su kao temu svog izlaganja uzeli pitanje je li žalba uopće važna. Govorili su o metodi procjene učinka u žalbenim postupcima. Ruth de Bock stručnjakinja je na području građanskog procesnog prava te sutkinja Žalbenog suda u Amsterdamu. Tema njenog izlaganja bio je eksperiment nizozemskih sudova u žalbenom građanskom postupku s naglaskom na troškove i trajanje postupka te učinkovitost. Nakon nje uslijedila je još jedna dama, Frederique Ferrand, sa Sveučilišta u Lyonu. Izlagala je o vezi između žalbe i ovrhe, jednom od aktualnih pitanja u ovo doba recesije i krize. Konkretnije, govorila je o učincima žalbe u odnosu na neodgodivu ovrhu. Nakon dama, uslijedila su predavanja muških sudionika PPJ konferencije. Prvi je na redu bio Donatas Murauskas sa Sveučilišta u Vilniusu koji je otvorio raspravu u pogledu analize troškova i koristi žalbe te govorio o problemu ujednačavanja istih. Nakon Donatasa, mladića koji je nas kliničare doista zadivio svojim analitičkim i pravnim razmišljanjem te količinom znanja kojim raspolaže, uslijedio je Christopher Hodges s Oxforda. Njegovo izlaganje temeljilo se na odnosu sudova i alternativnih načina rješavanja sukoba

Naša mala, ali pomno birana "klinička" delegacija, u sastavu: Marija Gojević-Zrnić, Sanja Klišanin, Vladimir Matić, Bruno Milinković, Marina Kišur, Iva Štrbulec-Težak i Anita Tkalčević, uz neizbježne nam administratore Branku Obradović i Juraja Brozovića, zaputila se na radni odmor u Dubrovnik. Kako nijedan student prava, a niti kliničar, ništa ne prepušta slučaju, koferi su nam bili natrpani udžbenicima - zlu ne trebalo. Također smo spremno čekali pozive naših dragih kolega kako nam slučajno ne bi promakao neki novi zaprimljeni slučaj. Bilo nam je žao što nisu mogli putovati s nama, ali s druge strane, netko je morao ostati čuvati Pravnu kliniku, zar ne?

Dakako, nismo bili prepušteni sami sebi. Pod budnim okom profesora Alana Uzelca, u pratnji njegovih asistentica Sladane Aras i Barbare Preložnjak te akademске mentorice Zorice Škopić, dogovorili smo posljednje tehničke detalje, nakon čega smo krenuli dočekati sudionike ovogodišnje konferencije. Sastali smo se na već tradicionalnoj lokaciji za PPJ konferenciju, ispred Gradske kavane na Stradunu. Nakon kratkog druženja, i razgledavanja gradske jezgre, večer smo završili prilično rano jer nam je predstojao intenzivan radni ponedjeljak.

Dok je za neke od nas sljedeće jutro bilo obilježeno registracijom sudionika, izlagači su punom parom krenuli na izlaganja o ovogodišnjoj temi: žalbe. Prvo na rasporedu je bilo predavanje Neila Andrewsa sa Sveučilišta u Cambridgeu, koji je govorio o žalbi u engleskom i poredbenom pravu. Slijedilo ga je izlaganje profesora Jona T. Johnsen sa Sveučilišta u Oslu koji se do

takao osjetljive teme suđenja u razumnom roku, iz europske perspektive. Slovenski odvjetnik Jorg Sladič izložio je problem prevelikog broja predmeta koji se nižim sudovima upućuju na ponovno odlučivanje, unatoč zakonskim izmjenama koje su trebale reorganizirati pravni sustav Slovenije. Jutarnja sesija završena je zajedničkim izlaganjem Annie de Roo i Roba Jagtenberga s rotterdamskog sveučilišta, koji su se dotakli teme suprotne prethodnim izlaganjima: zašto se ne žaliti? Nakon zajedničkog ručka, tradicionalno pod pokroviteljstvom Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, krenuli smo u drugi dio dana s predavanjem Georga Kodeka, predstavnika Sveučilišta u Beču. Obradio je temu tradicionalnog žalbenog postupka u građanskim parnicama, kroz prizmu suvremenih problema. Zanimljiva stajališta čuli smo od Federica Ferrarisa, predstavnika Sveučilišta Milano-Bicocca, o zlouporabi žalbenih postupaka. Njegova kolegica iz Padove, Gina Gioia, govorila je o učestalosti traženja pomoći od međunarodnih sudova, posebno Europskog suda pravde, a zbog propusta u odlukama koje donesu domaći sudovi. Posljednje izlaganje prvog dana održao je Sebastian Spinei, a pojasnio je zakonodavnu regulaciju žalbenog postupka u Rumunjskoj. Brzo smo se okrenuli utorku, a razbudila nas je Tanja Domej sa Sveučilišta u Zurichu s pitanjem važnosti pojedinog slučaja, i koji to slučajevi doista zaslužuju biti ponovno razmatrani na višem sudu. Pablo Bravo Hurtado, s Katoličkog sveučilišta Temuco, održao je iznimno zanimljivo predavanje, s poredbenim prikazom postupka žalbe

Nakon ovolikog umnog naprežanja, svi su članovi PPJ konferencije zasluženo otišli na izlet u organizaciji Katedre za rimsko pravo, točnije asistenta Ivana Milotića te docenta Tomislava Karlovića. Naš izlet započeo je vožnjom autobusom od Dubrovnika, preko Čilipa, do Konavala. Tamo smo posjetili franjevački samostan Pridvorje, gdje smo ugodno dočekani i počašćeni domaćom travaricom i suhim smokvama. Ovaj samostan sagrađen je u stilu rane dubrovačke renesanse s crkvom Sv. Vlaha (1423-1429). Kao hodočasno svetište, prikupio je bogatu riznicu milodara te i danas čuva zavjetnu baštinu crkvene umjetnosti, među kojom je posebno vrijedno istaknuti čuveno Pridvorsko raspelo, izrađeno u drvu u kasnoj gotici. Nakon obilaska samostana, krenuli smo na veliko imanje obitelji Karaman koja je poznata po proizvodnji malvasije. Imali smo priliku degustirati dvije vrste ovog poznatog vina: malvasiju bijelu posluženu s domaćim sirom i kruhom, a nakon toga, uz domaći tradicionalni kolač, malvasiju prošek koji je na međunarodnom natjecanju dobio Veliku zlatnu medalju te ujedno postao najbolje ocijenjeno vino u povijesti natjecanja Malvasija. Nakon ove ugodne gozbe krenuli smo u obližnji restoran na večeru. Ležernoj atmosferi pridonijeli su i tamburaši koji su u srcu dubrovačkog kraja svirali slavenske pjesme i ispunjavali glazbene želje gostima. No, kako se kaže, sve što je lijepo kratko traje, pa je tako i našem druženju u Konavlima došao kraj puno brže nego što smo priželjkivali.

Sljedećeg dana razbudio nas je Richard Marcus, elokventan predavač s Kalifornijskog pravnog koledža, koji je dao žalbeni prikaz američkih federalnih sudova. Na njegovo se izlaganje nadovezala njegova supruga, Andrea Saltzman koja se, kao sutkinja Žalbenog suda u Kaliforniji, orijentirala na praksu sudova u Kaliforniji. Serban Vacarelu sa Sveučilišta u Maastrichtu govorio je o razmatranju načela sagledavanja činjenica u odnosu na žalbu te o nadzoru donošenja propisa u Louisiani. Ksenia Sergeeva i Igor Tarasov s Uralskog sveučilišta govorili su o pregledu nadzora žalbi i ukidanja presuda u ruskom građanskom postupku. Damir Valeev i Ruslan Sitdikov s Federalnog Sveučilišta u Kazanu izlagali su o reformi žalbenog procesa s obzirom na osnivanje sudova za intelektualno vlasništvo u Rusiji. Biljana Đurićin iz Podgorice iznijela je praktične probleme s kojima se susreću žalbeni sudovi u Crnoj Gori. Predsjednica Trgovačkog suda u Zagrebu, Nada Nekić Plevko, govorila je o pravnim lijekovima u ovršnim

postupcima i o njihovom utjecaju na učinkovitost u trgovačkim sporovima. Nakon nje nastupila je jedna od naših asistentica u Klinici, Slađana Aras, s katedre za građansko procesno pravo, Pravnog fakulteta u Zagrebu, s temom svog doktorskog rada. Osvrnula se na moć žalbenih sudova u odnosu na učinkovitu zaštitu dječjeg prava na uzdržavanje.

Ovim je izlaganjem završio službeni dio PPJ konferencije. Nakon zahvale profesora Remca van Rheeja i profesora Alana Uzelca te iskazane nade za ponovnim susretom na godinu, sudionicima su podijeljene diplome i certifikati o sudjelovanju na PPJ konferenciji

Još nam je samo preostalo dočekati predstavnike norveške pravne klinike Iuss Buss. Iako smo već bili pomalo umorni od vrlo intenzivnih predavanja, a naši prijatelji iz Norveške su netom prije sletjeli u Hrvatsku, svi smo jedva čekali da započnemo sa zajedničkim projektom. Na prvom sastanku s timom iz Norveške, predvođenim profesorom Jonom T. Johnssenom i voditeljem klinike Iuss Buss, Olafom Halvorsen Roningom te profesorom Alanom Uzelcem koji je govorio u ime Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu, odredili smo glavne teme za okrugli stol sljedećeg dana. U ovom kratkom uvodnom razgovoru uvidjeli smo kako imamo mnogo toga zajedničkog te smo se veselili nastavku ove rasprave sljedećeg dana, a ujedno smo stvorili dobar temelj za druženje koje je uslijedilo po povratku u Zagreb

Autori: Iva Štrbulec-Težak i Anita Tkalčević

Posjet kolega iz norveškog Juss Bussa

Krajem Svibnja 2012. godine, delegacija koja se sastojala od troje norveških studenata zaposlenih u Juss-Buss, pravnoj klinici Pravnog fakulteta Sveučilišta u Oslu zajedno sa profesorom te asistentom otputovali su na studijski posjet u Republiku Hrvatsku. Nekoliko dana provedeno je u Dubrovniku na konferenciji o besplatnoj pravnoj pomoći. Usprkos tome,

glavna svrha puta bila je posjet novoustanovljenoj Pravnoj Klinici Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu smještenoj u samom središtu grada Zagreba.

Suradnja Pravne klinike u Zagrebu te norveškog Juss-Bussa ustanovljena je prethodnih godina te je ovo bila sjajna prilika za studente iz obaju klinika da se susretnu te razmijene međusobna iskustva u radu i vođenju klinika te možda i nauče nešto novo. Ovaj tekst temelji se na iskustvu koje smo stekli na svom poučnom studijskom posjetu Pravnoj klinici u Zagrebu. Ovaj članak bavi se različitim aspektima vođenja pravnih klinika te studentskim radom na praktičnim pravnim problemima kroz sličnosti i razlike pravnih klinika u Zagrebu i Oslu.

Juss-Buss je pravna klinika Sveučilišta u Oslu pod koja se bavi pružanjem besplatne pravne pomoći. Naša pravna klinika osnovana je 1971. godine sa ciljem pružanja besplatne pravne pomoći onima kojima je najpotrebnija

Trenutačno u našoj pravnoj klinici radi 20 studenata koji su zaposleni puno radno vrijeme na radu sa strankama, 10 studenata koji rade skraćeno radno vrijeme, glavni voditelj te jedan akademski mentor. U odnosu na Pravnu kliniku Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu to je relativno malen broj studenata, ipak s druge strane razlog tome može se pronaći u činjenici da većina naših studenata radi puno radno vrijeme čitavu kalendarSKU godinu te tek nakon toga odrađuju jedan semestar u skraćenom radnom vremenu. Na godišnjoj razini obradi se 6 000 slučajeva. Organizirani smo u 4 grupe koje se bave različitim granama prava. Juss-Buss zamišljen je i organiziran na način da pruža pravnu pomoć ljudima gdje god je ona potrebna. Organiziran je na takav način jer su istraživanja pokazala da je pravna pomoć uglavnom potrebna ljudima u udaljenim mjestima. Npr. naši studenti posjećuju barem jednom tjedno zatvore u okolici Osla.

Najupečatljivija sličnost između Juss-Bussa i Pravne klinike u Zagrebu je činjenica da se obje klinike sastoje od socijalno osviještenih studenata predanih radu koji imaju želju da svojim znanjem i radom pomognu ljudima u zajednici. Upravo je predanost studenata glavni preduvjet za funkcioniranje klinike za besplatnu pravnu pomoć u kojoj rade studenti. Studenti Pravne klinike u Zagrebu svoj rad u klinici obavljaju paralelno sa obvezama na fakultetu te ga obavljaju potpuno besplatno. Studenti u Juss-Bussu su plaćeni za svoj rad te dobivaju pauzu od studija na pravnom fakultetu kako bi mogli raditi u klinici. Za puno radno vrijeme u Juss-Bussu prosječan student dobije otprilike 20% vrijednosti plaće od konobara. Iz navedenog se daje zaključiti da Juss-buss baš kao i Pravna klinika u Zagrebu ne privlači studente velikim iznosima novca, ali usprkos tome postoji veliki interes među studentima koji žele upotrijebiti svoje znanje i vještine da bi pomogli drugim osobama u zajednici.

Jedna od razlika između naše dvije ustanove, koju smo primijetili za vrijeme našeg studijskog posjeta, je stupanj kontrole nad radom koji provodi fakultet. Dok Pravni fakultet u Zagrebu zadržava vrlo jaku vezu sa svojom pravnom klinikom te sudjeluje u donošenju najvažnijih odluka u vezi sa njom, Sveučilište u Oslu i naš fakultet nemaju tako jak utjecaj na našu kliniku. Juss-buss vode isključivo studenti te nije hijerarhijski ustanovljen što znači da svaki od studenata koji rade u Juss-Bussu može utjecati na način kako funkcionira klinika baš kao i naš Glavni voditelj koji je također samo student. Dakako, na dnevnoj bazi naš glavi voditelj te upravni odbor koji se sastoji od glavnog voditelja, akademskog voditelja te 4 studenata donosi većinu studenata. Ipak, na svaku odluku koju donese upravni odbor može se uložiti žalba te sazvati Plenarna sjednica gdje svaki zaposlenik ima jedan glas. Plenarna sjednica je baš kao i u Pravnoj klinici u

Zagrebu najviši organ koji donosi odluke. Ovakva sloboda omogućava nam da organiziramo djelovanje Juss-Bussa na način koji nam se čini najprikladniji. Ukoliko zaposlenici zaključite da bi trebalo napustiti rad u određenoj grani prava te započeti djelovati u nekoj drugoj to je uvijek moguće učiniti.

Ipak treba napomenuti da ovakva velika promjena nije uobičajena u praksi. Spoznaja o mogućem utjecaju na rad naše klinike je potencijalno motivacijski faktor u radu studenata. Iako postoji mogućnost utjecaja na najvažnije odluke, svaki student mora jednako tako provesti mnogo vremena na radu u uredu kako bi stvari tekle svojim redovitim tijekom.

Ipak treba napomenuti da ovakva velika promjena nije uobičajena u praksi. Spoznaja o mogućem utjecaju na rad naše klinike je potencijalno motivacijski faktor u radu studenata. Iako postoji mogućnost utjecaja na najvažnije odluke, svaki student mora jednako tako provesti mnogo vremena na radu u uredu kako bi stvari tekle svojim redovitim tijekom.

Iako je povezanost studenata sa fakultetom ponešto drugačija u Hrvatskoj i Norveškoj, sama organizacija pravnih klinika je vrlo slična. Objе klinike raspodijelile su studente po grupama koje se bave posebnim granama prava.

To znači da svaki student stječe iskustvo u posebnoj grani prava što dovodi do vrlo uske specijalizacije. To bi se moglo izbjeći na način da se organizira određena cirkulacija studenata između grupa. Ipak, rad u posebnoj grupi ima dosta prednosti jer omogućuje da se stekne kvalitetno znanje iz određene grane prava što omogućava veću kvalitetu rada. Potrebe naših klijenata su nam ispred obrazovnog aspekta što smatram glavnim razlogom ovakvog sistema u našim klinikama. Pravna područja koja pokrivaju pojedine grupe određuju se prema procijeni potreba budućih stranaka. Sve grane prava koje pokriva Juss-Buss u svom radu su nedovoljno pokrivena sa javnom besplatnom pravnom pomoći.

Određeni krugovi unutar pravne profesije vrlo su skeptični zbog činjenice da pravnu pomoć pružaju studenti. Smatraju da bi studenti zapravo trebali učiti, a ne pružati pravne savjete ili mišljenja. Usprkos tomu, besplatne pravne klinike koje vode studenti danas su prihvaćene i priznate kao dio pravnog sistema u Norveškoj. Klinike rade vrlo intenzivno kako bi osigurale visok standard u svom funkcioniranju. U Juss-Bussu studenti kontroliraju studente. Na tjednom sastanku svaka grupa raspravlja o svim pojedinim slučajevima koji su zaprimljeni te predloženim rješenjima. Ovo se radi prije nego se strankama pruži pravni savjet. Vrlo važnu ulogu u ovim sastancima ima prisutnost iskusnijih studenata koji su već odradili godinu dana u Juss-Bussu te sad rade samo skraćeno radno vrijeme da bi nadzirali i kontrolirali ostatak grupe kao mentori.

Zagrebačka klinika ima ponešto drugačiji sistem kontrole kvalitete. Tijekom našeg posjeta zaključili smo da u Pravnoj klinici u Zagrebu također postoji jedan oblik studentske kontrole sa studentima-mentorima koji su stariji i iskusniji kliničari. Ipak postoji i jedan dodatan oblik kontrole na način da svako pravno mišljenje prije nego što bude poslano klijentima mora dobiti odobrenje od akademskog mentora. Na ovaj način, „vanjska“ kontrola je ponešto jača nego kod nas u Norveškoj. Glavna svrha ovakve kontrole je, dakako, osigurati kvalitetu pravnih savjeta koje daju studenti. Osim toga takav način kontrole služi i da bi se smirilo sve one koji su skeptični po pitanju studentskog rada na davanju pravnih savjeta.

Razlike u kontroli kvalitete rad dvjema klinikama usko se povezan sa drugim različitostima između

Prvenstveno, studenti u Juss-Bus-u rade puno radno vrijeme čitavu kalendarsku godinu što im omogućava da steknu bogato iskustvo u svojem grani prava. Osim toga, oblik pravne pomoći koji se pruža je ponešto različit u dvije klinike. U Juss-Buss-u većina pravnih savjeta daje se usmeno ili preko telefona, dok s druge strane pravni savjeti u zagrebu daju se gotovo isključivo u pisanom obliku na posebno propisanim obrascima što omogućuje da savjeti budu objektivni i kvalitetni. Jednako tako za razliku od klinike u Zagrebu mi imamo i mogućnost da zastupamo klijente u sporovima sa protu strankama., Glavni cilj suradnje Juss-Buss-a i Pravne klinike u Zagrebu djelomično je i uspostavljanje sistema pružanja pravne pomoći osobama koje ne mogu doći same po nju u prostorije klinike. Ideja „putujuće pravne“ pomoći je jedna od osnovnih ideja na kojima počiva čitav Juss-Bus. Studenti Juss-Bussa svaki tjedan bar jednom posjećuju zatvore radi pružanja savjeta zatvorenicima. Zaključili smo da zatvorenici imaju mnogo pravnih problema koje ne mogu sami riješiti. Njihovi problemi variraju od najbližih kao npr. prigovori zbog odabira naslova knjiga koje su im na raspolaganju u zatvorskoj čitaonici do vrlo ozbiljnih koji se tiču zdravstvene zaštite, disciplinskih mjera koje su poduzete protiv njih. Neke od ovih problema mogu riješiti sami zatvorenici, ako im se omoguće prikladne informacije. Upravo iz tog razloga članovi Juss-Buss-a pišu knjigu koja se bavi pravima zatvorenika te bi trebala biti na raspolaganju svim zatvorenicima u Norveškoj. Na ovaj način omogućit ćemo zatvorenicima da svoje manje probleme rješavaju sami na licu mjesta. Veće probleme zatvorenika uglavnom rješavaju studenti Juss-Buss-a koji zastupaju zatvorenike te pišu žalbe zatvorskoj upravi ili ombudsmanu. Osim posjećivanja zatvora imamo i druge projekte koji uključuju suradnju sa udrugama civilnog društva, posjećivanje javnih kuhinja te pomaganje radnicima imigrantima u ostvarivanju njihovih prava. Bili smo vrlo ugodno iznenađeni činjenicom da Pravna klinika u Zagrebu već ima svoj oblik „putujuće klinike“ pod nazivom Vanjske klinike koja već neko vrijeme funkcionira te ima neke vrlo uspješne projekte iza sebe, dok su novi već u planu.

I za kraj ovog članka nekoliko riječi ohrabrenja za studente obaju klinika. Mi se bavimo pravnim problemima najsiromašnijih slojeva društva. Ponekad,

naš pravni savjet može učiniti bitnu promjenu u životu nekog od tih pojedinaca. Ipak, prečesto zakoni zadržavaju te pojedince u njihovom siromaštvu na dnu društvene ljestvice. I što nam ostaje? U tom slučaju moramo poraditi na mijenjanju takvih zakona. Aktivno djelovanje na promjeni nepravednog zakona možda je najbolji oblik pravne pomoći potencijalnim klijentima koji postoji, a osim toga i vrlo je zanimljivo i poučno. Većina studenata nikad nije imala priliku raditi na takvom odgovornom zadatku

Autor: Lars Mathias Enger
Tekst preveo: Josip Kovilić

POSEBNA REKTOROVA NAGRADA ZA STUDENTE PRAVNE KLINIKE

Pravna klinika Pravnog fakulteta u Zagrebu s radom je počela relativno nedavno, u jesen 2010. godine. Do sad je već riješila na stotine slučajeva, sudjelovala na mnogim projektima i surađivala s brojnim udrugama. Naš entuzijizam i zalaganje podržali su članovi udruga civilnog društva, odvjetnici, dekan Pravnog fakulteta te članovi pravnih klinika koje djeluju izvan Republike Hrvatske koji su nam kroz suradnju i predavanja pomogli u našoj misiji pomoći građanima kojima je to najpotrebnije. Važnost pružanja besplatne prave pomoći prepoznalo je i Sveučilište u Zagrebu. Naime, ove godine Kliničari su za svoj trud nagrađeni i Posebnom rektorovom nagradom Dodjela nagrade je održana 20. Lipnja 2012. godine u Velikoj dvorani Fakulteta elektrone i računalstva Sveučilišta u Zagrebu. Kako stoji u obrazloženju nagrade, studenti su svojim zalaganjem,

te ne zna odakle početi što je potpuno razumljivo. U tim situacijama nema pravog ili krivog odgovora. Dovoljno je sjesti za računalo te napisati ponešto o pravnom problemu stranke i poslati medijima, izaći na ulicu i dijeliti letke, kontaktirati nekog od političara i upozoriti ga na ozbiljan socijalni problem koji smo zapazili jer mi imamo potrebno znanje i vidjeli smo kako funkcionira pravosudni sustav te što treba popraviti.

Jedna sam od dvadesetak Kliničara koji su za svoj rad primili ovogodišnju Posebnu rektorovu nagradu. Time mi je ukazana čast i ponosim se svojim doprinosom u radu i aktivnostima Klinike. U Pravnoj klinici prvi sam se put imala priliku susresti sa strankama i direktno se upoznati s njihovim problemima. Naučila sam mnogo toga i vidjela što znači zakon primjenjivati u praksi. Svi smo imali priliku surađivati s udrugama civilnog društva i odraditi praksu u njima, te smo imali prilike sudjelovati u brojnim projektima. Upoznali smo se i razmijenili iskustva sa kliničarima izvan Hrvatske koji rade po sličnom modelu kao mi i sudjelovali na stručnim predavanjima. Sada je taj naš rad i službeno priznat te imamo potvrdu da se marljivost i trud isplate. Ipak, najveće veselje još uvijek nam pruža zadovoljstvo stranaka i saznanje da smo nekom pomogli. Vjerujem da je ova nagrada jamstvo za kvalitetu našeg rada i da će biti poticaj strankama da nam se s punim povjerenjem sve više javljaju.

a izrađena je i studija o pravnim problemima romske populacije Organizirali humanitarnu akciju tijekom koje je u prosincu 2011, uz aktivnu suradnju Fakulteta i njegovih djelatnika, prikupljen veliki broj igraćaka, odjevnih predmeta, hrane, te nešto novca, a što je u suradnji s Centrom za ljudska prava podijeljeno za pomoć više socijalno ugroženih obitelji Osmislili projekt namijenjen informiranju beskućnika o načinima rješavanja pravnih problema s kojima se susreću

Oblikovali nove obrasce i pravila rada te volonterskim radom izradili „Kliničarij“, jedinstven sustav elektroničke obrade podataka o primljenim predmetima i danim pravnim mišljenjima

Promicali ideju kliničkog rada i rada za opće dobro na više okruglih stolova koje je organizirala ili suorganizirala pravna klinika, te u susretima s partnerima i organizacijama iz zemlje i inozemstva predstavljali Sveučilište u Zagrebu i Pravni fakultet kao inovativna središta koja mogu po svom modelu kliničkog obrazovanja služiti kao uzor drugima

Jedna sam od dvadesetak Kliničara koji su za svoj rad primili ovogodišnju Posebnu rektorovu nagradu. Time mi je ukazana čast i ponosim se svojim doprinosom u radu i aktivnostima Klinike. U Pravnoj klinici prvi sam se put imala priliku susresti sa strankama i direktno se upoznati s njihovim problemima. Naučila sam mnogo toga i vidjela što znači zakon primjenjivati u praksi. Svi smo imali priliku surađivati s udrugama civilnog društva i odraditi praksu u njima, te smo imali prilike sudjelovati u brojnim projektima. Upoznali smo se i razmijenili iskustva sa kliničarima izvan Hrvatske koji rade po sličnom modelu kao mi i sudjelovali na stručnim predavanjima. Sada je taj naš rad i službeno priznat te imamo potvrdu da se marljivost i trud isplate. Ipak, najveće veselje još uvijek nam pruža zadovoljstvo stranaka i saznanje da smo nekom pomogli. Vjerujem da je ova nagrada jamstvo za kvalitetu našeg rada i da će biti poticaj strankama da nam se s punim povjerenjem sve više javljaju.

Autor : jasminka makovec
Tekst uredio: Josip Kovilić

KONFERENCJA O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

Članovi grupe za suzbijanje diskriminacije i zaštitu manjinskih prava sudjelovali su 12. lipnja 2012. kao predstavnici Pravne klinike na okruglom stolu o Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći.

Autor: Milana Opalić
Uredio: Josip Kovilić

Radilo se o predavljanju izvještaja o praćenju provedbe Zakona za 2011. godinu, u organizaciji triju nevladinih udruga – Centra za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka, Centra za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć iz Vukovara te Srpskog demokratskog foruma. U stvaranju izvještaja sudjelovalo je ukupno devet nevladinih udruga. Podaci su prikupljeni anketiranjem korisnika besplatne pravne pomoći, kao i pružatelja iste (nevladine udruge, Hrvatska odvjetnička komora te Uredi državne uprave u županijama).

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (NN 62/08) usvojen je 16. svibnja 2008. kao dio procesa usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU. Svrha je Zakona bila omogućiti građanima slabijeg imovnog stanja ostvarivanje njihovih prava ravnopravnim pristupom sudu i drugim tijelima državne vlasti. Njegovim donošenjem željelo se izbjeći diskriminaciju na osnovi imovnog stanja. Međutim, primjenom Zakona u praksi pokazale su se njegove slabosti, što je, nakon brojnih kritika od strane civilnih udruga, dovelo i do pokretanja postupka za ocjenu suglasnosti Zakona s Ustavom, na inicijativu Hrvatske odvjetničke komore. Po okončanju postupka ukinuto je više članaka, što je potaknulo reviziju Zakona i dovelo do usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama ZBPP (NN 81/11), koji je trenutno na snazi.

Usvajanju ZID ZBPP prethodio je prijedlog izmjena i dopuna koji su civilne udruge izradile uz pomoć prof.dr.sc. Alana Uzelca, istaknutog pravnog stručnjaka i voditelja Pravne klinike. Taj je prijedlog podržao i Pučki pravobranitelj, kao i Kuća ljudskih prava, Koalicija za promociju i zaštitu ljudskih prava, Centar za ljudska prava i 21 udruga registrirana za pružanje besplatne pravne pomoći. Međutim, Ministarstvo pravosuđa prihvatilo je tek manji dio sugestija, čime su brojni problemi u primjeni Zakona ostali neriješeni. Utoliko, novela ZBPP nije ostvarila prijeko potrebno unaprjeđenje učinkovitosti sustava besplatne pravne pomoći. Cilj okruglog stola bilo je uspostavljanje dijaloga između civilnog i javnog sektora,

skretanjem pozornosti na nedostatke Zakona koji su uočeni u njegovoj direktnoj primjeni. Predstavnici udruga civilnog društva govorili su o svojim iskustvima u provedbi Zakona, sa posebnim naglaskom na ulogu besplatne pravne pomoći u suzbijanju diskriminacije. Čak 19% građana RH (900.000 osoba) živi na granici ili ispod granice siromaštva. Ovaj podatak svjedoči o nužnosti kvalitetnog sustava besplatne pravne pomoći. Međutim, umjesto da ispunjava svoju svrhu ukidanja razlika u imovnom stanju, sadašnji ZBPP svojom nepotrebnom birokratizacijom postupka i neadekvatnim odnosom prema korisnicima djeluje obeshrabrujuće; u 2011. godini besplatna pravna pomoć pružena je u tek 178 pojedinačnih slučajeva u sustavu (na osnovi ZBPP te financirano od strane Ministarstva pravosuđa), dok je izvan sustava (financirano uglavnom od strane međunarodnih donatora) pomoć pružena u čak 15 265 pojedinačnih slučajeva. Ovakvim brojkama značajno pridonose nejasnoća procedure (tek 36% korisnika zna gdje su im dostupni obrasci zahtjeva za pružanje besplatne pravne pomoći, a poražavajućih 13% korisnika je u mogućnosti samostalno popuniti obrazac). Također, problem je i u neprikladnosti propisanih kriterija imovnog stanja. Kriteriji bi trebali biti blaži kod pružanja primarne pravne pomoći, a u slučaju pružanja pravnih savjeta nepostojeći. Posebno je problematična odredba po kojoj korisnicima ne mogu biti osobe koje nemaju prihoda, ali imaju u vlasništvu nekretninu – čak i ako je ta nekretnina zanemarive tržišne vrijednosti. Nadalje, među skupine koje mogu ostvariti pravo na besplatnu pravnu pomoć nisu uključeni stranci povratnici u RH u postupku odobravanja privremenog boravka koji su obuhvaćeni programom stambenog zbrinjavanja, povratka ili obnove. Ovaj veliki propust Zakona trebao bi se hitno ispraviti budući da je navedenoj skupini prijeko potrebna odgovarajuća pravna pomoć. Izneseni statistički podaci govore o potrebi za sveobuhvatnim promjenama u sustavu pravne pomoći

Jedan od istaknutijih govornika okruglog stola bio je i prof.dr.sc. Alan Uzelac. Svojim argumentiranim izlaganjem beskompromisno je ukazao na slabosti postojećeg sustava. Naglasio je važnost intrinzične motivacije koja nužno rezultira prikladnijim zakonodavnim rješenjima. Kao predstavnici Pravne klinike, na okruglom su stolu izlaganje održali Dora Ana Kuhar i Vedran Stanković. Pravna klinika pruža pravnu pomoć temeljem članka 14. ZBPP i ima pravo u skladu s ciljem za koji je osnovana (učenje studenata praktičnim vještinama i profesionalnoj odgovornosti) odlučivati o pružanju besplatne pravne pomoći – u mogućnosti je autonomno odlučiti o kriterijima za zaprimanje predmeta. Pravna klinika nije ovlaštena pružati sve oblike primarne pravne pomoći, već samo davati pravne savjete i izrađivati podneske. Dora i Vedran istaknuli su važnost ovih zakonskih odredbi za rad Klinike. Naime, Klinika u svom radu kao primarni kriterij uzima socijalne prilike potencijalnih korisnika, međutim ne inzistira na imovnom cenzusu. Bitna je i edukativnost te primjerena složenost predmeta.

Utoliko se Klinika razlikuje od ostalih pružatelja besplatne pravne pomoći. Kroz dvogodišnju praksu i više od 500 riješenih predmeta, kliničari su uočili nefunkcionalnost određenih zakonskih odredaba. U nemogućnosti rada na temelju restriktivnih zakonskih kriterija, a uočavanjem pojačanog interesa i potrebe građana, Pravna klinika neprestano širi polje svoga djelovanja suradnjom s tridesetak udruga civilnog društva, i to izvan sustava ZBPP. Predstavnik Ministarstva pravosuđa pozvao je na dijalog, ali nažalost bez konkretnog plana, što je naišlo na kritiku od strane predstavnika civilnog društva. Službeno stajalište Ministarstva jest da treba proći minimalno pet godina od početka primjene Zakona kako bi se mogla pokrenuti njegova revizija. razlikuje od ostalih pružatelja besplatne pravne pomoći. Kroz dvogodišnju praksu i više od 500 riješenih predmeta, kliničari su uočili nefunkcionalnost određenih zakonskih odredaba. U nemogućnosti rada na temelju restriktivnih zakonskih kriterija, a uočavanjem pojačanog interesa i potrebe građana, Pravna klinika neprestano širi polje svoga

djelovanja suradnjom s tridesetak udruga civilnog društva, i to izvan sustava ZBPP. U posljednjem dijelu okruglog stola o tematici su sa svojeg gledišta govorili predstavnici organizacija civilnog društva iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije.

Kroz raspravu predstavnika svih dionika sustava besplatne pravne pomoći zaključeno je (uz neutralan stav Vlade) kako je sadašnji Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći nefunkcionalan. Nužno je prilagoditi zakonske odredbe potrebama građana, debirokratizirati sustav (ponajprije ukinuti ispunjavanje obrazaca i provjeru imovinskog cenzusa) te omogućiti udrugama projektno financiranje. Također, pravna pomoć u slučaju diskriminacije trebala bi dobiti posebno mjesto u Zakonu. Usvajanje navedenih prijedloga pridonijelo bi konačnom cilju: povećanju broja građana - korisnika besplatne pravne pomoći.

Autor: Milana Opalić
Uredio: Josip Kovilić

PROJEKT promicanje „Promicanje prava pacijenata u zajednici“

Autor: Bruno Milinković

I. O projektu

Grupa za zaštitu prava pacijenata je osmislila projekt kojim bi omogućila informiranje interesne skupine - pacijenata, kroz edukativnu radionicu koja se može održati i u formi predavanja ili tribine.

Cilj ovog projekta je dogovor suradnje s bolnicama koje bi nam osigurale mjesto gdje bismo mi već spomenutim načinima obrazovali pacijente i promicali ostvarivanje njihovih prava, a istovremeno i preuzeli njihove predmete koje bismo rješavali na licu mjesta ili po povratku u Zagreb, ovisno o mogućnostima. To je svakako u interesu tih bolnica jer ih rasterećuje (pacijenti bi mogli prvo kontaktirati nas, prije nego što bilo što službeno poduzmu), ali i krajnjih korisnika.

S obzirom na naše primarno područje djelovanja (zaštita prava pacijenata), uvjereni smo u korisnost projekta koji bi upravo znanje o tim pravima pacijenata prikazao širem krugu ljudi. Oni koji nemaju predodžbu o postojanju Pravne Klinike ili priliku doći u Zagreb i svoje probleme izložiti nama direktno zasigurno će s odobravanjem popratiti ove ideje. Ovaj nam projekt pruža mogućnost da doskočimo tom problemu tako što ćemo mi doći njima u njihovu sredinu - njihove udruge, bolnice i slične ustanove.

Sve u svemu, uz korisnost krajnjim korisnicima (strankama), ne treba posebno naglašavati korist za studente koji će na ovaj način zasigurno stjecati korisno iskustvo, kao ni za samu Pravnu kliniku, koja će proširenjem svoga djelovanja van Zagreba privući pozornost novih potencijalnih partnera i podići svoj rad na još viši nivo, na radost svih kliničara i samog vodstva Klinike.

Kolega Bruno Milinković

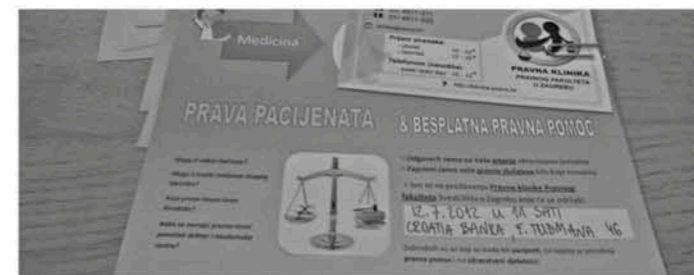
II. Realizacija - posjet Karlovcu i Zadru, 11. - 13. srpanj 2012. godine

Grupa za zaštitu prava pacijenata je 11.07.2012. krenula u Karlovac održati prezentaciju i tribinu u sklopu svoga projekta Vanjske klinike pod nazivom "Promicanje prava pacijenata u zajednici". Nakon dogovora unutar grupe o raspodjeli posla (izrada prezentacije, dogovor dolaska, podjela izlaganja, izrada promotivnih materijala...), dogovoreno je kako ćemo imati 2 prezentacije - jednom smo predstavili Grupu i Kliniku, a drugom smo se dotakli tematike našeg projekta - prava i obaveza pacijenata i zdravstvenih radnika.

Prezentacija u Karlovcu je održana u Domu za umirovljenike Sv. Antun, u središtu Karlovca. S obzirom da nam je ovo bio prvi posjet, bili smo malo skeptični oko odaziva i cjelokupnog nastupa. Srećom, odaziv je bio odličan - ispunili smo dvoranu gdje je stalo 60+ ljudi. Posebno je radovala činjenica što su nam se pridružile i medicinske sestre, doktori i ostalo zdravstveno osoblje ustanove u koju smo došli. Također, dolaskom nas je počastila i pročelnica za zdravstvo Karlovačke županije.

Svim prisutnima smo podijelili i promotivne letke Pravne Klinike i letak o pravima pacijenata. Najsp(rijetniji) su s prezentacije otišli i sa bedževima naše Klinike. Nakon uspješno izloženih prezentacija, nekolicina posjetitelja je upitala i za neke općenite pravne informacije, koje smo promptno i dali. Stranke koje su za to pokazali interes smo uputili na mogućnost i ponovnog javljanja u rujnu. Nakon olakšanja uspješnim (usudio bih se reći i besprije-kornim) odradivanjem posla u Karlovcu, uputili smo se u Zadar gdje smo trebali održati prezentaciju u Poliklinici Sunce. Po dolasku u Zadar javljeno nam je da je došlo do promjene lokacije te da će se prezentacija održati u zgradi Croatia banke (Franje Tuđmana 46). Zbog te promjene smješteni smo u sobu za sastanke bez projektora, manjeg kapaciteta. S obzirom na okolnost da su plakati ispisani s pozivanjem na prvotno dogovorenu lokaciju, na prezentaciju se odazvalo nekoliko građana, predstavnik Croatia banke i Poliklinike Sunce. Prezentaciju smo započeli u 11 h te je iznijeli bez Power Pointa uz diskusiju sa prisutnima o postojećim problemima prava pacijenata i mogućim solucijama. Nakon prezentacije pozvali smo prisutne da nam se obrate ukoliko imaju kakvih upita ili slučajeva. Podijelili smo nekoliko općih pravnih informacija, ali smo zbog složenosti jednog upita morali naručiti gospođu za idući dan 13.07. u 10 h. na istoj lokaciji. Naime, radilo se o pitanjima iz zdravstvenog osiguranja, ali i obiteljskog prava, konkretno - razvod i uzdržavanje. Nakon što smo sve proučili, sastali smo se sa strankom te joj sve izložili te time završili službeni dio posjeta Zadru.

Po riječima i reakcijama prisutnih u oba grada, mogu sa radošću reći kako je realizacija Projekta naše grupe započela i više nego odlično. Svakako želim zahvaliti svima koji su svoje prve dane ljetnih praznika utrošili na putovanje za Kliniku, a posebice Tanji i Jasni koje su se potrudile što bolje organizirati naše dolasku u Karlovac i Zadar. Već po povratku u Zagreb započeti su razgovori o posjetima i u ostale gradove kako je i planirano našim Projektom.

U udruzi B.a.B.e

B.a.B.e. su organizacija osnovana 1994. godine sa svrhom promicanja i zaštite ženskih ljudskih prava koja se danas usredotočila na promicanje rodne ravnopravnosti i osiguravanje jednakih mogućnosti za sve rodove u svim sferama društvenog života. Organizacija se bavi pružanjem pravne i psihološke pomoći u rješavanju problema neposredno ili posredno vezanih za neku od povreda ljudskih prava, edukacijom o ljudskim pravima, rodnoj ravnopravnosti i konceptu osiguravanja jednakih mogućnosti za sve - treninzi, radionice, seminari, konferencije i sl., javnim zagovaranjem i organiziranjem javnih kampanja, lobiranjem prema donositeljima propisa, objavljivanjem publikacija - letaka, knjiga, brošura i sl., provođenjem istraživanja, proizvodnjom medijskih sadržaja, otvaranjem i vođenjem skloništa za žene i djecu žrtve nasilja, kao humanitarna djelatnost i drugim djelatnostima sukladno ciljevima, misiji i viziji udruge. Djelatnosti udruge sažete su u tri programa. Radi se o programima prevencije nasilja, ljudskih prava te rodne ravnopravnosti. Program prevencije nasilja ima za cilj zadržavanje postojeće pravne pomoći žrtvama nasilja, ali s većim fokusom na prevenciju nasilja. Cilj programa ljudskih prava je povećanje utjecaja korpusa ljudskih prava na legislativu i praksu u području borbe protiv diskriminacije te u području zaštite prava na javno izražavanje i slobodu mišljenja, okupljanja i sl. Do sada B.a.B.e. nisu bile prepoznate u javnosti isključivo kao organizacija za ženska ljudska prava, već i kao organizacija koja reagira na sve oblike povreda ljudskih prava. Mainstreaming rodne ravnopravnosti u sve nacionalne, regionalne i lokalne politike korištenjem relevantnih metodologija: istraživanja, analize javnih politika, policy savjetovanja, monitoring, podizanje javne svijesti, je cilj programa rodne ravnopravnosti.

Pravna klinika se, uz slučajeve druge problematike, bavi i pravima djece i obiteljskim uzdržavanjem kao i prekršajima i kaznenim djelima protiv braka, obitelji i mladeži. S obzirom na sve unaprijed navedene činjenice, uzimajući u obzir interese objiju strana, udruga B.a.B.e. i Pravna klinika potpisale su sporazum o suradnji. Suradnja se zasniva na posjetima kliničara u prostorijama udruge te predavanjima koje članovi udruge provode u svrhu edukacije kliničara. Prvo predavanje održala je prva, bivša, pravobraniteljica za djecu Ljubica Matijević-Vrsaljko koja je, svojim živopisnim primjerima i situacijama iz svakodnevnog života, prikazala problematiku institute bračne stečevine. Njen ležeran, opušten stil, uvijek popraćen humornim dosjetkama, potaknuo je cijelu dvoranu da se uključi u raspravu. Upravo te karakteristike navele su studente da je izaberu za ponovno gostovanje na edukacijama. Kliničarima puno zanimljiviji oblik suradnje s udrugom B.a.B.e. je zasigurno odlazak u njihove prostorije. Udruga provodi savjetovanište osobnim dolaskom ili putem telefona. Studenti su od udruge pozvani da prisustvuju savjetovanju stranaka uživo, suradujući s mladom, i više nego uspješnom, odvjetnicom Ines Bojić. Odvjetnica Bojić je uvijek dostupna za savjetovanja, mentoriranje, pomoć pri rješavanju predmeta, ne samo u udruzi već i u svome odvjetničkom uredu.

Atmosfera u udruzi B.a.B.e. je uvijek topla, prijateljska te naklonjena studentima. Sve djelatnice udruge vrlo su susretljive, pristupačne i spremne na suradnju. Ne sumnjajući u naše sposobnosti dozvolile su nam da sami zaprimamo stranke i ispunjavamo formulare kako bismo odredili problematiku slučaja.

Prisustvovali smo savjetovanju stranaka te smo i sami mogli dati pokoju opću pravnu informaciju uz suglasnost odvjetnice. Sudjelovali smo u raspravama o predmetima, načinima njihova rješavanja, objavama slučaja u medijima kako bi se informiralo i senzibiliziralo javnost o problemima ljudi u ostvarivanju svojih prava i interesa. Naše mišljenje uvijek se uzimalo u obzir kao relevantno. Neki od studenata su se putem dopisa obraćali državnim tijelima uz asistenciju odvjetnice. Jedno od najvažnijih iskustava koje smo stekli posjećujući B.a.B.e. je zasigurno pristup i odnos prema strankama. Intimnost i osjetljivost slučajeva kojima se udruga bavi, tarumatična osobna iskustva stranaka, njihove nepovezane priče i osvrtnje na pravno nerelevantne činjenice, potaknuto situacijama u kojima su se stjecajem okolnosti, ali i svojom voljom, našle, s jedne strane, te smirenost, profesionalizam, odlučnost i usredotočenost odvjetnice Bojić s druge strane, dali su nam odličan primjer ophođenja sa strankama. Ponekad je teško iz strankine priče izdvojiti činjenice važne za rješavanje slučaja, posebno ako stranka priča nepovezano, spominje događaje koji nisu važni za

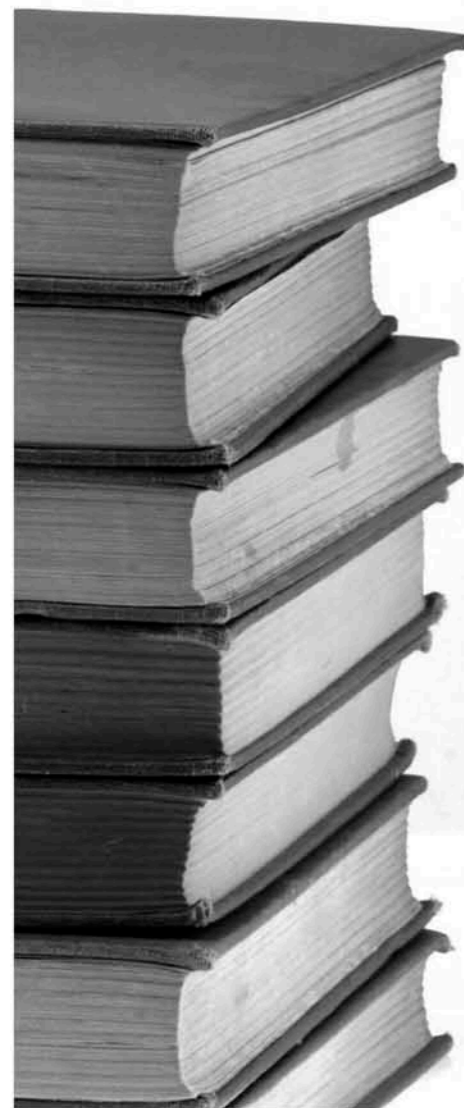
problem zbog kojeg se obratila savjetovalištu; često se dogodi da stranka ni sama nije sigurna kako želi postupiti; ponekad je uvjerena da je ono što ona sama želi najbolje rješenje i od stručnjaka samo traži potvrdu svog mišljenja te ne priznaje drukčije postupanje. Sve su to situacije u kojima se treba znati postaviti kako bi se što efikasnije u kratkom vremenskom roku saznalo što osoba zapravo želi i traži, a da se pritom ne stekne dojam degradiranja strankina problema i apatije prema samoj osobi. Ines Bojić nam je svojim pristupom pokazala kako.

Iskustvo rada u B.a.B.a.ma za moje kolege i mene osobno bilo je korisno. Osim što smo imali prilike vidjeti kako se odvjetnici nose s različitim tipovima osoba i njihovim problemima, osim što smo naučili primjenu obiteljskih propisa, ali i međunarodnih dokumenata, te pisanje dopisa, prijava i tužbi, upoznali smo doista divne osobe s kojima je užitak surađivati i koje su spremne pomoći u bilo kojem trenutku. Osobe koje cijene naš trud i doprinos da učinimo svijet malo boljim, pa makar samo u njihovim očima.

Autor: Iva Štrbulec-Težak

Suradnja sa Knjižnicama grada Zagreba-projekt „Knjigom do krova“

Autor: Maja Marta Martonja

Suradnja Pravne klinike s Knjižnicama grada Zagreba na projektu Knjigom do krova: mreža knjižnica za osnaživanje beskućnika započela je obraćanjem koordinatore projekta Sanje Bunić Pravnoj klinici. Sanja Bunić, zajedno sa suradnicima i volonterima, održava radionice informatičke i informacijske pismenosti za beskućnike, sa svrhom stjecanja novih znanja i vještina, pronalaznja potrebnih informacija vezanih za mogućnost zaposlenja, ostvarivanje određenih prava i slično.

Rad na projektu započeli smo, u dogovoru sa Sanjom Bunić, sastankom 2. travnja 2012. godine s predstavnicima udruga Studentskog katoličkog centra (SKAC), Rehabilitacijskog centra za stres i traumu, predstavnicima „Uličnih svjetiljka“, časopisa koji se bavi pitanjima beskućnika i socijalnim radnicama iz Prenosišta Crvenog križa u Kosnici. Sastanak je rezultirao zaključcima o obliku rada studenata i područja prava koja će se posebno obraditi i iznijeti na predavanjima i radionicama, a to u dogovoru i savjetima sudionika sastanka.

Sukladno zaključcima studenti su sastavili tri grupe od po pet članova. Svaka grupa bavi se određenom grupom prava: jedna pravima po Zakonu o socijalnoj skrbi, druga pravima s obzirom na prebivalište, boravište, osobnu

iskaznicu i zdravstveno osiguranje te treća pravima branitelja i ratnih vojnih prava na osobnu iskaznicu i prava na prijavu prebivališta. Ako osoba nema prebivalište ne može podnijeti zahtjev za izradu osobne iskaznice, a da bi prijavila prebivalište potrebna joj je osobna iskaznica. Čini se da je najugroženijem sloju građana, zbog nedostatne pravne regulacije, onemogućeno ostvarenje nekih od temeljnih prava, pa tako za ostvarenje prava na obvezno zdravstveno osiguranje, nadležnom tijelu mora se podnijeti dokaz o prebivalištu ili boravištu koje se dokazuje uvjerenjem Ministarstva unutarnjih poslova ili osobnom iskaznicom.

invalida Domovinskog rata i ostvarenjem besplatne pravne pomoći u okviru Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

Prvo predavanje održano je za volontere i predstavnike udruga s ciljem upoznavanja s osnovama navedenih grupa prava i edukacije u daljnjem radu s korisnicima pomoći udruga, a u vezi s ostvarenjem navedenih prava. Predavanje je održano 3. svibnja 2012. godine u prostorijama Odjela za djecu i mlade u Knjižnici grada Zagreba. Predavanje je slijedila rasprava koja je ukazala na problem ostvarenja

U zahtjevu za izdavanje osobne iskaznice osoba mora, među ostalim podacima, upisati prebivalište i adresu stanovanja. Budući da su beskućnici osobe bez adekvatnog mjesta stanovanja mnogi su prisiljeni poslužiti se fiktivnim adresama stanovanja, prijaviti se kod znanca ili prijatelja. Evidencija prebivališta i boravišta građana mora odgovarati stvarnom mjestu stanovanja osobe s obzirom na to da se na prebivalištu temelji niz prava kao što su prava na zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje, prava iz socijalne skrbi i druga prava, što se sankcionira novčanom kaznom od 3.000,00 do 4.500,00 kuna ako osoba u zahtjevu za izdavanje osobne iskaznice navede netočne ili neistinite podatke. Položaj beskućnika dodatno je otežan odredbama koje novčanim kaznama sankcioniraju neposjedovanje osobne iskaznice.

rješenje navedene dihotomije nazire se u prijedlogu novog Zakona o boravištu, u članku 6. koji glasi: „Osobama koje nemaju na korištenju nikakav stambeni prostor (u daljnjem tekstu: beskućnici), nadležno tijelo će rješenjem utvrditi trajno boravište prema adresi tijela ili ustanove u kojoj ostvaruju pravo na smještaj. Nakon obavijesti tijela ili ustanove o prestanku ostvarivanja prava na smještaj, nadležno tijelo će odjaviti korisnika prava s adrese tijela ili ustanove. O obavljenoj prijavi ili odjavi trajnog boravišta nadležno tijelo dužno je obavijestiti tijelo ili ustanovu iz stavka 1. i 2. ovog članka. Beskućnici koji ne koriste usluge tijela ili ustanova iz stavka 1. ovoga članka dužni su nadležnom tijelu prijaviti adresu za kontakt, koja može biti kod fizičke ili pravne osobe uz njihovu suglasnost ili poštanski pretinac.“ Navedenu odredbu smatramo djelomičnim rješenjem problema budući da u mnogim gradovima broj beskućnika nadilazi smještajne kapacitete prihvatilišta. Drugo predavanje, namijenjeno korisnicima pomoći udruga, održano je 17. svibnja 2012. također u prostorijama Odjela za djecu i mlade u Knjižnici grada Zagreba. Nakon kratkih predavanja o osnovama prava iz Zakona o socijalnoj skrbi, prava s obzirom na prebivalište, boravište, osobnu iskaznicu i zdravstveno osiguranje, pravima branitelja i ratnih vojnih invalida Domovinskog rata i ostvarenje besplatne pravne pomoći, slijedila je radionica u kojoj se sudionike upoznao s jednom od formalnih radnji potrebnih za ostvarenje određenog prava.

Predavanje smo zaključili konstatacijom da „beskućnika nema u zakonu“. Beskućnici su u pravnom sustavu zastupljeni kao korisnici prava iz sustava socijalne pomoći, no budući da većina beskućnika nema prebivalište, ne može ostvariti prava iz socijalne skrbi, iz obveznog zdravstvenog osiguranja itd. Napomenuto je da je u proceduri prijedlog Zakona o boravištu te da bi valjalo pričekati da se vide potencijalna rješenja problema. Po završetku serije predavanja zaprimljeno je nekoliko slučajeva te dani pravni savjeti i informacije. Saznanja smo da je jedna od stranaka u potpunosti ostvarila traženu pomoć za uzdržavanje iz Zakona o socijalnoj skrbi. U okviru projekta Knjigom do krova: mreža knjižnica za osnaživanje beskućnika, koji provode Knjižnice grada Zagreba u suradnji s Rehabilitacijskim centrom za stres i traumu, 31. svibnja 2012., predstavnici Pravne klinike sudjelovali su na stručnom skupu pod nazivom Druga prilika: izazovi i perspektive u radu s beskućnicima. Predstavnice su sažeto iznijele rad Pravne klinike u ovom projektu te nanovo istaknule problem prebivališta/boravišta. Potaknuti pozitivnim rezultatima projekta te činjenicom da problemi beskućnika

nisu ograničeni samo na područje grada Zagreba, proširili smo projekt i na druge gradove. Dogovorena su predavanja u Rijeci, Splitu, Osijeku i Karlovcu te se pregovara s dugim gradovima o mogućnostima održavanja predavanja. Također, organiziran je posjet prenoćištu Crvenog križa u Kosnici, s ciljem održavanja predavanja, uzimanja činjeničnog stanja i davanja pravnih savjeta i informacija. Pružanje pravne pomoći zahtijeva obraćanje stranke Pravnoj klinici. Projektom je Pravnoj klinici dana mogućnost, direktno se obratiti građanima, mogućim korisnicima pravne pomoći Klinike, u obliku edukativnih predavanja i radionica koje krajnjim korisnicima, ne samo pomažu u rješavanju već nastalih pravnih problema, već upozoravaju i na mogućnost ostvarenja određenih prava predviđenih u zakonu i drugim propisima te ukazuju na proces ostvarenja prava. Zbog toga sudjelovanje u projektu smatramo jedinstvenom prilikom u pogledu interaktivnog sudjelovanja Pravne klinike u društvu te pristupa korisnicima pravne pomoći. Posebnu vrijednost projektu daje ciljana skupina kojoj su predavanja namijenjena, najugroženiji sloj građana, beskućnici.

DISKRIMINACIJA PO DOBNOJ OSNOVI PRILIKOM ZAPOŠLJAVANJA PROFESIONALNIH VOZAČA

Pravnoj klinici Pravnog fakulteta u Zagrebu obratila se kao stranka gospođa koja je zatražila davanje pravnog mišljenja u svezi otkaza ugovora o radu njezinom sinu.

Činjenice koje je iznijela bile su sljedeće:

Autor: Morana Rešetar

Sin stranke, star 21 godinu, zasnovao je 14.09.2011.g. radni odnos na neodređeno vrijeme za obavljanje poslova radnog mjesta vozača taksi vozila temeljem ugovora o radu zaključenog s poslodavcem, taxi-prijevoznikom. Dana 8.03.2012. godine poslodavac mu je uručio osobno uvjetovani otkaz ugovora o radu s obrazloženjem da ne ispunjava uvjete određene čl.2.st.1.t.67. i čl.221.st.3. Zakona o sigurnosti prometa na cestama (NN 67/08 48/10 74/11, u daljnjem tekstu ZSPC). Navedenim odredbama zabranjeno je mladim vozačima, tj. vozačima u dobi od 16 do 24 godine (čl.2.st.1.t.67 ZSPC-a) koji su položili ispit za B kategoriju vozila upravljati osobnim vozilom čija snaga motora prelazi 80 kW (čl.221.st.3. ZSPC-a). S obzirom da poslodavac ne posjeduje osobna vozila snage motora manje od 80 kW, a nije bio u mogućnosti zaposliti ga na nekom drugom odgovarajućem radnom mjestu, kao i da su djelatnici MUP-a učestalo isključivali iz prometa mlade vozače-zaposlenike spomenutog taxi-prijevoznika (pridržavajući se odredbi ZSPC-a), uručio je sinu stranke osobno uvjetovani otkaz. Istog dana poslodavac je uručio osobno uvjetovane otkaze još devetnaestoricu svojih zaposlenika u dobi mlađoj od 24 godine s istim obrazloženjem. Otkazi nisu uslijedili kao posljedica nepoštivanja radnih obveza od strane zaposlenika ili činjenja prometnih prekršaja, već isključivo zbog njihove dobi.

Iz opisane situacije je vidljivo da spomenutim zakonskim odredbama zakonodavac stavlja u neravnoj položaj prilikom zapošljavanja na radno mjesto vozača osobnog vozila skupinu građana u dobi od 18 do 24 godine, čime ih diskriminira po dobnoj osnovi.

Uvjeti za obavljanje autotaksi djelatnosti utvrđeni su člancima 46.-49. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu (NN 178/04 48/05 151/05 111/06 63/08 124/09 91/10 112/10, u daljnjem tekstu ZPCP). Odredbama ovog zakona nisu propisana ograničenja koja proizlaze iz članaka 2.st.1.t.67 i 221.st.3 ZSPC-a. Naprotiv, člankom 4.d.st.1.t.a te 2.st.2.a i b. ZPCP-a dopušteno je osobama koje se smatraju mladim vozačima u smislu ZSPC-a upravljati vozilima namijenjenim prijevozu tereta već od 18 godina starosti, i to vozilima C i C+E kategorije, te vozilima kategorija C1 i C1+E (čl. 217 ZSPC-a). Također, mladim vozačima je dopušteno upravljati vozilima namijenjenim prijevozu putnika već od 21 godine starosti (iznimno i od 18.g., ako imaju svjedodžbu o stručnoj osposobljenosti o početnim kvalifikacijama, čl.4.c.st.2 ZPCP-a), i to vozilima kategorije D i D+E.

Drugim riječima, zakonodavac je navedenim odredbama ZSPC-a dozvolio osobama u dobi od 18 do 24 godine upravljati vozilima velike mase namijenjenih prijevozu tereta, kao i vozilima za prijevoz putnika prevoziti 8 ili više osoba (jednostavnije rečeno, kamionima, tegljačima, kombijima, autobusima), ali ne i osobnim vozilima B kategorije snage motora jače od 80 kW, kojima najčešće taksi-prijevoznici obavljaju svoju djelatnost.

Ovakvom nedosljednošću zakonodavac je sve osobe u dobi od 18 do 24 godine koje su se školovale za zanimanje vozač i koje ispunjavaju pretpostavke iz ZPCP-a za obavljanje zanimanja vozač svojom zabranom izuzeo sa tržišta rada na poslovima koji bi od njih zahtijevali upravljanje motornim vozilom B kategorije snage motora jače od 80 kW, čime ih je diskriminirao u odnosu na osobe zanimanja vozač dobi starije od 24 godine.

Aktualnim zakonskim rješenjima nije ispunjena svrha radi koje je zakonodavac propisao zabranu iz čl.221.st.3. ZSPC-a, a to je zaštita mladih vozača kao čestih počinitelja prometnih prekršaja i izazivača prometnih nesreća na cestama. Time je stvorena apsurdna situacija da se mlade vozače nastoji zaštititi kada upravljaju osobnim vozilima, a ne štiti ih se kao vozače vozila C i D kategorija, koja su već po samoj definiciji i svojim značajkama, posebice zbog svoje velike mase, opasna sredstva te ukoliko mladi vozači upravljajući njima izazovu prometnu nesreću, velika je vjerojatnost da će ona imati teške posljedice po sve sudionike.

Zakonom o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, u daljnjem tekstu ZSD) u čl.2.st.2. određeno je da neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna odredba...stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po osnovi....dobi u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba može objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna. Smatramo da je cilj zakonodavca opravdan (zaštita mladih vozača i prevencija počinjenja prekršajnih i kaznenih djela), ali smo mišljenja da sredstva njegovog postizanja nisu primjerena i nužna, jer imaju za posljedicu diskriminatorno onemogućavanje zapošljavanja skupine osoba od 18 do 24 godine u obavljanju poslova i zadatka radnih mjesta koji zahtijevaju upravljanje motornim vozilima B kategorije snage motora jače od 80 kW. Stoga se sporna zakonska odredba iz ZSPC-a ne može podvesti pod iznimku od zabrane diskriminacije propisane člankom 9.st.2.t.1. ZSD-a.

S obzirom da je cilj zakonodavca proizveo za posljedicu diskriminaciju i ne može se podvesti niti pod jednu iznimku predviđenu člankom 9. ZSD-a, postojanje diskriminacije može se time smatrati utvrđenim i bez primjene pravila o teretu dokazivanja iz čl.20. ZSD-a, koji određuje da ako stranka u sudskom ili drugom postupku tvrdi da je povrijeđeno njezino pravo na jednako postupanje prema odredbama ZSD-a, dužna je učiniti vjerojatnim da je došlo do diskriminacije. U tom slučaju teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije leži na pro-

tivnoj stranci. Primijeni li se ipak pravilo o teretu dokazivanja, kojim se za dokazivanje diskriminacije traži vjerojatnost, dakle manji stupanj uvjerljivosti nego za osporavanje diskriminacije za čije se dokazivanje traži izvjesnost nepostojanja diskriminacije, u konkretnom bi slučaju, u potencijalnom sudskom ili

drugom postupku, poslodavcu kao protustranci, tj. tuženiku bilo vrlo teško dokazati izvjesnost nepostojanja diskriminacije s obzirom na dob, budući da je kao obrazloženje uručenja osobno uvjetovanog otkaza naveo da stranka ne ispunjava pretpostavke određene člankom 2.st.1.t.67. i čl.221.st.3. ZSPC-a.

GRUPA ZA ZAŠTITU PRAVA PACIJENATA Problem neinformiranosti pacijenata o svojim pravima

Zakon o zaštiti prava pacijenata pacijentom smatra svaku osobu, bolesnu ili zdravu, koja zatraži ili kojoj se pruža određena mjera ili usluga u cilju očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječenja ili zdravstvene njege i rehabilitacije. Riječ je o građanima koji se nalaze u vrlo osjetljivoj i ranjivoj situaciji, ljudima koji svoje zdravlje u potpunosti prepuštaju u ruke liječnika, a zauzvrat očekuju pružanje pomoći uz poštivanje njihovih prava i dostojanstva. Kako bi im se osigurao odgovarajući standard pružanja zdravstvene zaštite doneseni su brojni zakonski kao i podzakonski akti, pravilnici i kodeksi.

Kroz rad u Grupi za zaštitu prava pacijenata, primanje stranaka i rad u brojnim udrugama uvidjeli smo u kojoj mjeri stranke ne razumiju propise koji im jamče određena prava. Iako je danas većina pacijenata upoznata s osnovnim pravnim propisima kojima se štite njihova prava, sam postupak njihovog ostvarenja i dalje im je nerazumljiv, čak i kad je riječ o onim svakodnevnim, kao što je promjena liječnika. Tako je kroz rad Grupe utvrđeno da pacijenti, iako znaju da imaju pravo zamjene liječnika, ne znaju kako to zaista i učiniti. Veći problemi nastaju nakon povrede samih prava pacijenata. Iako su brojni upoznati s postojanjem Liječničke komore kao i Komore dentalne medicine, kroz propise ne mogu utvrditi kome se unutar njih trebaju točno obratiti i iz kojih razloga što često dovodi do propuštanja rokova za prijavu. U ostvarenju svojih prava mnogi su i danas suzdržani zbog autoriteta koji liječnici imaju nad pacijentima, a koji proizlazi iz njihovog profesionalnog položaja, često i neravnoteže u stručnim kompetencijama kao i upotrebe izraza nerazumljivih prosječnoj osobi. Kako bi detaljnije upoznali zainteresirane građane s pravima pacijenata, postupkom ostvarivanja navedenih prava, njihovim obvezama, ali i načinom ophođenja sa zdravstvenim djelatnicima, Grupa za zaštitu prava pacijenata osmislila je projekt "Promicanje prava pacijenata u zajednici" kroz edukativnu radionicu.

Projekt je, također, od koristi i zdravstvenim ustanovama kao i zdravstvenim djelatnicima jer se dotiče i tema o pravima liječnika i medicinskih sestara, a isto tako može dovesti do rasterećenja bolnica ukoliko bi se prije službenog poduzimanja pacijenti prvo obratili Pravnoj klinici

Ono što bi stranke trebale znati je da se postupak za ostvarivanje prava na osnovi invalidnosti, ako je riječ o zaposlenoj osobi ili osobi s nekim drugim svojstvom koje je temelj osiguranja, pokreće primarno na temelju prijedloga izabranog doktora primarne medicinske zaštite, a ukoliko je riječ o nezaposlenoj osobi, i na zahtjev stranke. Takva mogućnost samo se iznimno dopušta za zaposlene osobe.

Nakon što se liječenje završi, izabrani doktor dostavit će Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje svu potrebnu medicinsku dokumentaciju propisanu Uredbom o opsegu i sadržaju medicinske dokumentacije. Navedene podatke Zavod dostavlja vještaku koji će dati nalaz i mišljenje o invalidnosti. Da bi se uopće utvrdilo postojanje invalidnosti, radna sposobnost osiguranika mora biti trajno smanjena za više od polovice i to tako da ne može obavljati svoje poslove niti druge poslove svoga zanimanja, što je razlog zašto brojnim građanima, unatoč raznim tegobama i teškim bolestima, invalidnost ne bude priznata.

Ukoliko vještak utvrdi postojanje invalidnosti iz priložene dokumentacije, a nekad i neposrednim pregledom ukoliko je potreban, donijeti će odluku o postojanju profesionalne ili opće nesposobnosti za rad. Profesionalna nesposobnost utvrđuje se ako kod osiguranika postoji radna sposobnost za obavljanje poslove izvan svoga zanimanja. Osobe kojima se utvrdi profesionalna sposobnost, a mlade su od 50 godina i postoji mogućnost osposobljavanja za rad, imaju pravo i na profesionalnu rehabilitaciju. O općoj nesposobnosti je riječ ako ne postoji niti sposobnost obavljanja rada izvan svog zanimanja. Strankama je bitno naglasiti da im se, u slučaju utvrđenja profesionalne nesposobnosti za rad, radni odnos ne prekida, no pravomoćnošću rješenja o mirovini zbog opće nesposobnosti za rad, ugovor o radu prestaje. Stranke koje su zainteresirane za postupak utvrđivanja profesionalne nesposobnosti često se, i to opravdano, boje gubitka primanja. Iako je regulirana obveza poslodavca da profesionalno nesposobnom posloprim

Projekt uključuje dogovaranje suradnje s bolnicama izvan Zagreba i održavanje prezentacije u njihovim prostorijama kao i zaprimanje slučajeva pacijenata koji se, ovisno o mogućnostima, rješavaju na licu mjesta ili po povratku u Zagreb. Na taj način omogućeno je pružanje pravne pomoći i onima koji nemaju predodžbu o postojanju Pravne klinike ili mogućnosti dolaska u Zagreb. Projekt je zaživio još u sedmom mjesecu posjetima Karlovcu i Zadru, a odaziv je bio odličan. Pacijentima su se pridružili i liječnici, medicinske sestre i ostali zdravstveni radnici. Grupa već predano radi na dogovaranju suradnje i s KBC-om Osijek, Thalasso-terapijom Crikvenica, Općom bolnicom Šibenik i Varaždinskim toplicama. Osim problema s razumijevanjem zakonskih i podzakonskih propisa, Grupa se najčešće suočavala s problemima priznanja prava na invalidsku mirovinu. Zbog prirode slučajeva koje rješavaju članovi Grupe za zaštitu prava pacijenata kao i prirode udruga s kojima Grupa surađuje, upiti o priznanju invaliditeta i ostvarenju prava na invalidsku mirovinu jedni su od najčešćih.

No, izvjesno je da će sve veći broj stečajnih postupaka i rezanje proračunskih sredstava namijenjenih Agenciji sa 88.830.021 na 63.797.800 kn za ovu godinu zasigurno utjecati na realizaciju ZORPS-a.

DIO PLAĆA KAO TROŠAK STEČAJNOG POSTUPKA

Prije samog namirenja tražbina potrebno je prvo namiriti nemale troškove stečajnog postupka i obveze stečajne mase te je ono što preostane od nje često nedostatno za namirenje cjelokupnih tražbina vjerovnika. No, posljednja izmjena Stečajnog zakona donijela je, prema riječima njenih predlagatelja, pogodnost za radnike koja ih stavlja u bolji položaj osiguravajući im „multi red“ za određen dio njihovih potraživanja. Navedeno se odnosi na dio potraživanja neisplaćenih plaća radnika, koja su veća od tri neisplaćene plaće koje radnik ostvaruje prema ZORPS-u i koji se od sada smatraju troškovima stečajnog postupka te se kao takvi zajedno s ostalim obvezama stečajne mase prema članku 85. SZ-a najprije namiruju iz nje. Iznos dijela takvog potraživanja također ne može biti veći od tri minimalne plaće u RH. Postoje određene kritike prema kojima ovakvo uređenje nije u skladu sa smjernicama europskog prava jer ide na štetu ostalih vjerovnika te u konačnici ne poboljšava položaj radnika nego upravo suprotno. Istina je da postoji određena nelogičnost u spomenutoj

odredbi jer troškovi mogu nastati samo nakon otvaranja postupka, a ovdje se radi o plaćama nastalim prije tog trenutka (plaće nakon otvaranja stečajnog postupka se namiruju kao obveze stečajne mase). Zanimljivo je da je slična odredba već postojala u članku 86. staroga Zakona o radu, ali je ukinuta još 2003. pa pomalo začuđuje njen povratak.

ZAKLJUCAK

Navedeni mehanizmi omogućuju brži dolazak do dijela potraživanja radnika, no s obzirom na spomenute nedostatke vrijeme će pokazati kolika je zapravo njihova učinkovitost. Sretnije rješenje bi bilo kada bi se putem Agencije osiguravao veći dio plaća, odnosno barem još ovaj koji se „ugurao“ u troškove stečajnog postupka. Osim toga, postoji zahtjev sindikata da se osigurava čitav iznos radničkih potraživanja, za što su ipak potrebne bolje financijske predispozicije od postojećih. Neki stručni savjeti u pogledu problema financiranja upućuju na otvaranje posebnog fonda u koji poslodavci uplaćuju određene iznose, kao dodatnog izvora financiranja Agencije. Također, u svrhu sprječavanja scenarija u kojem imovina dužnika nije dostatna za isplatu vjerovnika potrebno je izlaz tražiti u pravovremenom otvaranju stečajnih postupaka, dok postoji dovoljno imovine da se u potpunosti namire dužnikovim vjerovnicima, odnosno netoleriranju insolventnog poslovanja u nedogled te rekonstruiranju, gdje bi radnici mogli sačuvati radna mjesta.

IZVORI

1. Stečajni zakon NN 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12
2. Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca NN 86/08
3. Zakon o općem upravnom postupku NN 47/09
4. Zakon o parničnom postupku NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11
5. Državni proračun Republike Hrvatske za 2011. godinu i projekcije za 2012. i 2013. Godinu NN 140/2010
6. Državni proračun Republike Hrvatske za 2012. godinu i projekcije za 2013. i 2014. godinu NN 24/2012, 36/2012
7. Izvješća Hrvatskoga Sabora, tjedni pregled rada Hrvatskog Sabora od 20. Do 24. veljače 2012. Prijedlog i konačni prijedlog zakona o dopuni Stečajnog zakona
8. <http://www.poslovni.hr/Content/PrintArticle.aspx?Id=197247>
9. <http://www.hus.hr/?p=2032>

Grupa za prava djece i obiteljsko uzdržavanje

Autor: Irena Križanić

Prestanak izvanbračne zajednice i problem uzdržavanja djeteta

spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca. Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba u podnesku navesti činjenice na kojima temelji zahtjev i dokaze kad je to potrebno. Dakle, stranka treba sastaviti prijedlog u kojem će navesti „da je majka(otac) maloljetnog djeteta(ime i prezime) rođenog(datum), u izvanbračnoj zajednici s (ime i prezime). Budući da više ne živi u obiteljskoj zajednici s (ime i prezime) te se ne mogu dogovoriti oko pitanja roditeljske skrbi da predlaže da maloljetno dijete (ime i prezime) živi s njom(njim), a da se susreti i druženja s ocem(majkom) održavaju (dani, praznici i sl)„. Pritom bi bilo poželjno da obrazloži svoje prijedloge, odnosno da iznese razloge radi kojih predlaže da dijete živi s njom, npr. veća privrženost djeteta roditelju, bolji uvjeti stanovanja, navike i osobine roditelja... Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku ili u prijepisu. Dakle, stranka će svom prijedlogu priložiti rodni list djeteta u izvorniku ili prijepisu.

Izvanbračna zajednica u Republici Hrvatskoj nije formalno uređena, pa se postavlja pitanje što kada se prekine, a u njoj je rođeno zajedničko maloljetno dijete. Naime, roditelji, bez obzira što nije riječ o formalnom razvodu, moraju urediti svoje odnose koji se tiču djece, konkretno s kojim će roditeljem maloljetno dijete živjeti, o susretima i druženju djeteta s drugim roditeljem, te o uzdržavanju djeteta od strane roditelja s kojim ne živi. Tako osobu koja želi prekinuti izvanbračnu zajednicu uglavnom zanima: Kakav prijedlog mora napisati sudu da bi dijete bilo povjereno njoj na življenje i skrb, što taj prijedlog mora sadržavati te koji se još dokumenti uz prijedlog moraju podnijeti?

Kako i koliki iznos uzdržavanja za dijete može zahtijevati od bivšeg izvanbračnog druga? Prema Obiteljskom zakonu, ako roditelji ne žive u obiteljskoj zajednici, sud će odlučiti s kojim roditeljem će dijete živjeti, te odrediti način i vrijeme susreta i druženja djeteta s drugim roditeljem. Sud može odlučiti o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, o načinu održavanja susreta i druženja djeteta s roditeljima i o drugim sadržajima roditeljske skrbi prema sporazumu roditelja, ako smatra da je taj sporazum u skladu s dobrobiti djeteta. Dakle, sud je subjekt koji odlučuje o pravima roditelja i pravima djece, te o njihovim odnosima nakon prestanka zajednice. Prema Zakonu o parničnom postupku, koji se primjenjuje u postupcima u kojima sud odlučuje u bračnim, obiteljskim i drugim stvarima koje se uređuju Obiteljskim zakonom, podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njima moglo postupiti. Oni osobito treba da sadrže: oznaku suda, ime, zanimanje i prebivalište odnosno boravište stranka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet

spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca. Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba u podnesku navesti činjenice na kojima temelji zahtjev i dokaze kad je to potrebno. Dakle, stranka treba sastaviti prijedlog u kojem će navesti „da je majka(otac) maloljetnog djeteta(ime i prezime) rođenog(datum), u izvanbračnoj zajednici s (ime i prezime). Budući da više ne živi u obiteljskoj zajednici s (ime i prezime) te se ne mogu dogovoriti oko pitanja roditeljske skrbi da predlaže da maloljetno dijete (ime i prezime) živi s njom(njim), a da se susreti i druženja s ocem(majkom) održavaju (dani, praznici i sl)„. Pritom bi bilo poželjno da obrazloži svoje prijedloge, odnosno da iznese razloge radi kojih predlaže da dijete živi s njom, npr. veća privrženost djeteta roditelju, bolji uvjeti stanovanja, navike i osobine roditelja... Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku ili u prijepisu. Dakle, stranka će svom prijedlogu priložiti rodni list djeteta u izvorniku ili prijepisu.

Važno je napomenuti da sud u postupku o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti nije

vezan zahtjevima stranaka, već odlučuje isključivo na temelju dobrobiti djeteta. Tako će prilikom odlučivanja saslušati stranke, eventualno i dijete, a prije donošenja odluke sud će pribaviti i mišljenje i prijedlog Centra za socijalnu skrb. Što se tiče uzdržavanja maloljetnog djeteta, ukoliko se obje stranke suglase, pred mjesno nadležnim Centrom za socijalnu skrb se može zaključiti nagodba o uzdržavanju koja u tom slučaju ima snagu sudske ovršne isprave. To je najjednostavniji način rješavanja pitanja uzdržavanja maloljetnog djeteta.

Ako se roditelji ne mogu složiti oko iznosa uzdržavanja, stranka mora podnijeti sudu tužbu protiv drugog roditelja radi uzdržavanja djeteta. U tužbi može tražiti i izdavanje privremene mjere radi uzdržavanja djeteta, drugim riječima privremeno uređenje odnosa uzdržavanja do okončanja postupka. Što se tiče visine iznosa za uzdržavanje, Obiteljski zakon navodi da će Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi odrediti jednom godišnje, a najkasnije do 1. travnja tekuće godine, minimalne novčane iznose potrebne za mjesečno uzdržavanje djeteta, koje je dužan platiti roditelj koji ne živi s djetetom. Minimalni iznos određuje se u postotku od prosječne mjesečne isplaćene neto plaće po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za proteklu godinu, i to:

-za dijete do 6 godina 17 % prosječne plaće,

-za dijete od 7 do 12 godina 20 % prosječne plaće,

-za dijete od 13 do 18 godina 22 % prosječne plaće.

Potrebe djeteta za uzdržavanje mogu se utvrditi i u povećanom iznosu, ako je to u skladu s povećanim mogućnostima roditelja koji ima obvezu plaćanja uzdržavanja, odnosno u skladu s povećanim potrebama djeteta. U tužbi zato treba navesti potrebe djeteta, naročito ako su povećane, te prihode, kako svoje, tako i drugog roditelja.

Odredbe koje se primjenjuju:

Obiteljski zakon(NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11):

čl.100.st.1.: Ako roditelji ne žive u obiteljskoj zajednici, sud će odlučiti s kojim roditeljem će dijete živjeti, te odrediti način i vrijeme susreta i druženja djeteta s drugim roditeljem.

čl.298.st.1.: Sud može odlučiti o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, o načinu održavanja susreta i druženja djeteta s roditeljima i o drugim sadržajima roditeljske skrbi prema sporazumu roditelja, ako smatra da je taj sporazum u skladu s dobrobiti djeteta.

čl.232.st.3.: Potrebe djeteta za uzdržavanje mogu se utvrditi i u povećanom iznosu, ako je to u skladu s povećanim mogućnostima roditelja koji ima obvezu plaćanja uzdržavanja, odnosno u skladu s povećanim potrebama djeteta.

čl.232.st.4.: Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi odredit jednom godišnje, a najkasnije do 1. travnja tekuće godine, minimalne novčane iznose potrebne za mjesečno uzdržavanje djeteta, koje je dužan platiti roditelj koji ne živi s djetetom. Minimalni iznos određuje se u postotku od prosječne mjesečne isplaćene neto plaće po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za proteklu godinu, i to:

- za dijete do 6 godina 17 % prosječne plaće,
- za dijete od 7 do 12 godina 20 % prosječne plaće,
- za dijete od 13 do 18 godina 22 % prosječne plaće.

Zakon o parničnom postupku(NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11):

čl.106.st.2.: Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njima moglo postupiti. Oni osobito treba da sadrže: oznaku suda, ime, zanimanje i prebivalište odnosno boravište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.

čl.106.st.4.: Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba da u podnesku navede činjenice na kojima temelji zahtjev i dokaze kad je to potrebno.

čl.108.st.1.: Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku ili u prijepisu.

Međutim, sud nije vezan zahtjevom stranke u pogledu visine uzdržavanja, ali će u svakom slučaju dobiti barem minimum. U postupku će biti saslušana oba roditelja, a sud će tražiti i od Centra za socijalnu skrb da se izvide imovinske, eventualno stambene prilike. Jedino ako je obveznik uzdržavanja dužan uzdržavati više djece, obveza uzdržavanja može biti određena i u manjem iznosu od propisanog, ali tako da ne bude manja od polovice tog iznosa.

Prema Državnom zavodu za statistiku, prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj za studeni prošle godine iznosila je 5.729 kuna. S obzirom na taj iznos, lako možemo izračunati minimum za uzdržavanje djeteta ovisno o njegovoj starosti, međutim, kako je već navedeno, može se dosuditi i u većem iznosu, ovisno o mogućnostima roditelja koji je dužan dijete uzdržavati i o povećanim potrebama djeteta.

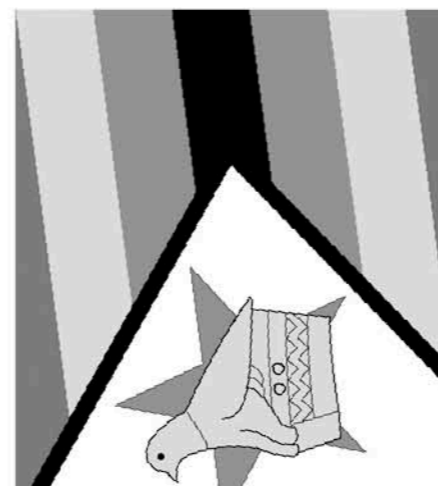
Kako se može uočiti, kod odlučivanja o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti i kod određivanja uzdržavanja, riječ je o dva različita i odvojena postupka. Prvi je izvanparnični, i pokreće se prijedlogom sudu radi odlučivanja s kojim će roditeljem maloljetno dijete živjeti te o susretima i druženjima s drugim roditeljem. Drugi, kojim se odlučuje o visini i iznosu uzdržavanja, ako se ne postigne nagodba pred Centrom za socijalnu skrb, je parnični postupak, i mora se pokrenuti tužbom radi uzdržavanja djeteta, te će se u vezi toga voditi spor između roditelja.

Kod sporova u vezi uzdržavanja djeteta stranka ima pravo obratiti se zahtjevom Hrvatskoj odvjetničkoj komori radi besplatnog zastupanja, ili zatražiti uputnicu za besplatnu pravnu pomoć. Također, u Hrvatskoj djeluje udruga B.a.b.e., specijalizirana za bračne i obiteljske probleme i pitanja.

Kod sporova u vezi uzdržavanja djeteta stranka ima pravo obratiti se zahtjevom Hrvatskoj odvjetničkoj komori radi besplatnog zastupanja, ili zatražiti uputnicu za besplatnu pravnu pomoć. Također, u Hrvatskoj djeluje udruga B.a.b.e., specijalizirana za bračne i obiteljske

Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima

Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima ima specifično polje rada uz koje se naravno vežu i specifični slučajevi i pravni problemi s kojima se druge grupe ne susreću. Slučajevi iz područja djelovanja grupe za zaštitu stranaca su rijetki, te su članovi grupe primorani rješavati slučajeve iz svih grana prava te tako ulaziti u djelokrug drugih grupa, gdje se susreću sa njima aktualnim pravnim problemima. Te probleme u ovom članku nećemo razlagati, jer smatramo da su specijalizirane grupe kompetentnije za taj zadatak te da će ih u skladu s time bolje predstaviti

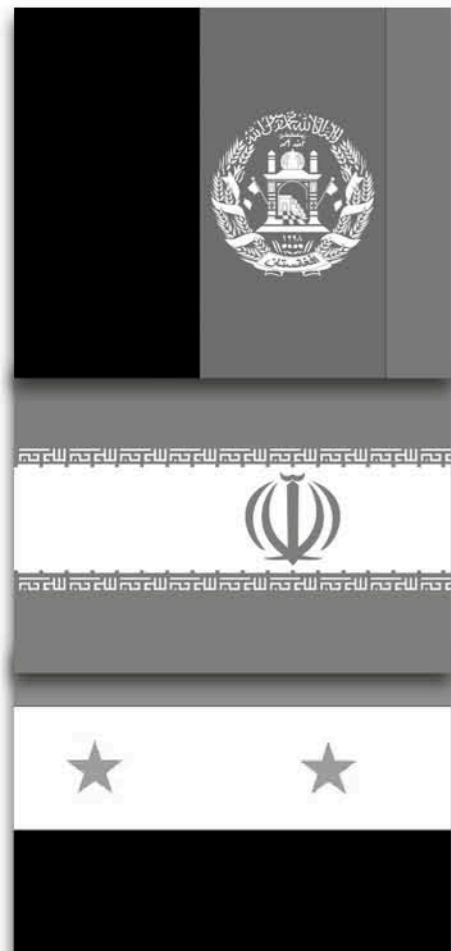
Mogli bi se zapitati pa što onda radi grupa za zaštitu stranaca, zašto je uopće ustrojena kada su slučajevi iz tog područja rijetki, a druge slučajeve mogu rješavati i druge za to specijalizirane grupe. Odgovor na ta pitanja proizlazi iz jednog od naših najvažnijih zadataka, a to je aktivno sudjelovanje u samom postupku izdavanja azila. Naime, članovi ove uspješne grupe surađuju sa Hrvatskim pravnim centrom, obrađujući i istražujući zapisnike sa ispitivanja tražitelja azila. To je vrlo važan zadatak i ključan je za moguće izdavanje azila. O čemu se zapravo radi? Osoba koja zatraži azil mora ispitana kako bi se utvrdilo udovaljava li ona pretpostavka propisanim za izdavanje azila. Budući da te osobe najčešće dolaze iz manje razvijenih i udaljenih zemalja, ne postoji dokazi kojima bi se potvrdila vjerodostojnost njihovih navoda. Provjeriti istinitost navoda ispitanika ključno je za postupak jer se samo tako može utvrditi „osnovani strah od proganjanja“ u zemlji podrijetla, koji je glavna subjektivna pretpostavka za izdavanje azila. U toj fazi postupka naš je doprinos od ključne važnosti.

Svaki je član naše grupe tokom semestra istraživao mnogo slučajeva te se susretao sa problemom kako doći do podataka kojima će potvrditi navode tražitelja azila. Moramo biti svjesni činjenice da jedan podatak može u potpunosti promijeniti sudbinu određene osobe ili čak i cijelih obitelji. Zato je naš zadatak vrlo odgovoran i važan, te njemu moramo pristupiti s izrazitom pažnjom, kako bi došli do dobrih rezultata, što nažalost često neće biti moguće. Iz gore navedenih razloga grupa je zaključila da je naš najveći, naš gorući problem, kako doći do podataka kojima možemo potvrditi iskaz tražitelja azila. Kako bi se lakše razumio naš problem u nastavku ću ga pokušati prikazati kratko činjenično stanje izmišljenog slučaja. Tražitelj azila je državljanin Afganistana iz pokrajine Badakhshan, te živi u gradu Fayzabadu. Osoba tvrdi da je proganjaju zbog nedopuštene veze sa djevojkom. Djevojčina obitelj prijeti smrću tražitelju azila i njegovoj obitelji. Prema navodima tražitelja djevojka je već ubijena.

Kod ovakvog ili sličnih slučajeva, prvi je zadatak pronaći mjesto podrijetla osobe, njezino zadnje boravište. Najčešće se radi o ruralnim krajevima, te je i uz pomoć interneta vrlo teško pronaći točnu poziciju. Često se surećemo sa problemom da se tokom ispitivanja krivo zapišu imena gradova ili sela, te je u tom slučaju potrebno dodatno istraživati u svrhu pronalaska točnog podatka. Kada lociramo posljednje boravište, na njega primjenjujemo izvještaje različitih međunarodnih organizacija (UNHCR, Amnesty International, Human Rights Watch itd.) o stanju u tom području. Proučavamo političku stanje, kulturu, religijsku pripadnost, običaje, poštivanje ljudskih prava i mnoge druge faktore koji mogu poduprijeti ili osporiti navode tražitelja azila. Događa se da su jedina izvješća koja pronađemo zastarjela, te smo u tim slučajevima primorani koristiti ih kao izvor. To je u nekim zemljama vrlo opasno, jer se situacija u pojedinim regijama mijenja iz dana u dan, kao na primjer u Afganistanu. Ponekad moramo koristiti izvješća koja se odnose na neku drugu, sličnu regiju, a ne na onu iz koje potječe tražitelj azila. Razlike u običajima su značajne u odnosu na pojedina područja, te je takva praksa rada vrlo riskantna. Usprkos nedostatku izvora podataka, članovi grupe ih uz mnogo truda uspijevaju pronaći te sastaviti izvješća o zemlji podrijetla. Na žalost praksa dojeljivanja azila u Republici Hrvatskoj nije velika. Tome govori u prilog podatak da je od 1997. do 2011. godine azil zatražilo oko 2000 osoba, ali je azil ili supsidijarnu zaštitu dobilo sa svojim obiteljima svega 50 ljudi. U grupi smo suglasni da je ta brojka premalena, te da treba oslabiti suviše represivnu politiku u priznavanju uvjeta za izdavanje azila.

Jedan od gorućih problema u području zaštite stranaca i tražitelja azila je i ek-sponencijalni rast broja tražitelja azila u Republici Hrvatskoj. U 2010. godini azil je zatražilo 290 ljudi, dok samo godinu kasnije 933. Do kolovoza ove godine azil je zatražila 721 osoba, te je realno za očekivati da će do kraja godine brojka premašiti iznos od jedne tisuće zahtjeva. Smatra se da su razlozi rapidnog rasta političke promjene u sjevernoj Africi, ratna događanja u Afganistanu i Siriji, te nadolazeće pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji. Očekuje se da će se trend porasta zahtjeva nastaviti i tokom sljedećih godina, a to će utjecati i na rad grupe za pomoć strancima i tražiteljima azila. Opravdano je za očekivati da će se se opseg poslova grupe povećati te da će biti potrebno rješavati više slučajeva.

Je U ime grupe za pomoć tražiteljima azila i strancima

INTERVJU SA STUDENTSKIM PSIHOLOGOM

Slavica Katić

Mnogi kažu da je vrijeme studiranja jedno od najboljih razdoblja života. Uz dio zaslužene samostalnosti dolaze i obveze svojstvene tome periodu. Vjerovatno je da ćemo se naći u situacijama u kojima nismo sigurni kako postupiti. Naravno da ne postoji jedinstveni odgovor na sve izazove koji predstoje te da u obzir treba uzeti sve pojedinosti slučaja i različitosti studenata. Smatramo, međutim, da postoje određena pitanja, kojih bismo svi htjeli odgovor.

Kako bismo otklonili neke od nedoumica starijih studenata te olakšali prijelazno razdoblje brućoškama razgovarali smo sa profesoricom Slavicom Katić, psihologom koja radi u savjetovaništu za studente na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

1. Možete li nam reći nešto o Vašem radnom iskustvu prije dolaska na Pravni fakultet u Zagrebu?

Diplomirala na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te se profesionalno bavila razvojem i upravljanjem ljudskim potencijalima i unapređenju kvalitete osobnog i profesionalnog života. Tijekom svog radnog vijeka radila sam kao manager razvoja ljudskih resursa u raznim kompanijama, kao stručni suradnik – savjetnik i voditelj savjetovaništa na Fakultetu strojarstva i brodogradnje i Pravnom fakultetu i Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu te selektor i predavač na Studijskom programu poslovnog upravljanja – DSM, Fakultetu elektrotehnike i računarstva, Sveučilišta u Zagrebu i predavač na Veleučilištu u Karlovcu. Također sam kontinuirano radila kao konzultant i voditelj seminara iz područja managementa, obrazovanja i komunikacije s visokoškolskim institucijama, istaknutim tvrtkama i strukovnim udruženjima, kao osobni konzultant managera i savjetodavac.

2. Kada je savjetovanište za studente započelo s radom, na čiju inicijativu?

Savjetovanište je počelo s radom u veljači 2008. godine, za vrijeme dekanskog mandata prof. dr. sc. Josipa Kregara.

3. Dolaze li na razgovor studenti s drugih fakulteta u Zagrebu?

Prema interesu koji pokazuju studenti s drugih fakulteta, javljajući nam se, očito je da takva potreba postoji. Nemas odgovor zašto to nemaju svi fakulteti jer je u Statutu sveučilišta i drugim aktima predviđeno savjetovanje kao jedan od načina za poboljšanje kvalitete studiranja.

Ovakav oblik savjetovanja postoji i u sveučilištima u svijetu. Inozemna sveučilišta imaju savjetodavnu funkciju razvijenu na nekoliko razina. Prva razina su tzv. informatori, koji pružaju razne informacije. Ukoliko se problem ne riješi na toj razini student se upućuje savjetnicima, koji nisu nužno psiholozi, već stručnjaci raznih profila s dobrim fondom informacija kako pomoći student u adaptaciji u različitim područjima i tek ako savjetnik ne pomogne, student se tada upućuje na treću razinu, a to su onda psiholozi. Kod nas to ne postoji, makar su u sustavu Bologne takve funkcije predviđene i treba ih razviti.

4. Imate li dojam da dolazak studenta u savjetovanište predstavlja „tabu temu“ među studentima te izaziva određeno podcjenjivanje od strane drugih studenata?

Ne bih rekla da je to tabu tema, mislim da su studenti osvješteni da su psiholozi zanimanje koje je potrebno i nužno kao i odlazak zubaru. U savjetovanište ne dolaze samo tzv. „loši“ studenti. Dolaze studenti svih profila i s raznim pitanjima, studenti koji žele porazgovarati o nekim svojim životnim temama i dilemama s nekim koga smatraju kompetentnim, a objektivnim. Često traže potvrdu da rade i uče dobro, da znaju donositi odluke, postavljati i ostvarivati ciljeve.

5. Dolaze li Vam djelatnici fakulteta na savjetovanje te surađujete li s njima na određenim problemima, studenata i šire? Mislite li da bi takva suradnja bila potrebna i dobrodošla?

Povremeno dođu mladi suradnici s pitanjima vezanim uz način izvođenja nastave, komunikaciju sa studentima i sl, jer su vremena znanost na području poučavanja

i učenja sve više govori da osim bazičnih znanja struke kojoj pripadaju, sveučilišni nastavnici imaju sve veće potrebe za stjecanjem dodatnih teorijskih znanja o zakonitostima učenja, nastave i studija kao i praktičnih vještina koje će im, uz stručno i znanstvenu kompetenciju, omogućiti potpunu nastavnu kompetenciju u njihovom zvanju. Pod nastavnom kompetentnošću podrazumijevamo niz psiholoških, didaktičko-metodičkih i komunikoloških aspekata nastave. Većina sveučilišnih nastavnika, osim onih s nastavničkih fakulteta, ulazi u nastavu nepripremljena za pedagoški rad i to s vrlo zahtjevnom i heterogenom populacijom studenata koji su ponekad gotovo njihovi vršnjaci. Treba spomenuti i ubrzani razvoj obrazovne tehnologije čija upotreba postaje dio standardne izvedbe nastave za čiju primjenu većina nastavnika nije dovoljno osposobljena. Zato je nužno mladim sveučilišnim nastavnicima omogućiti i dati im podršku u stjecanju nastavničkih vještina, primjeni informacijske tehnologije i savjete u rješavanju konkretnih pitanja. Tako smo prije dvije godine na inicijativu tadašnjeg dekana prof.dr.sc. Željka Potočnjaka organizirali dva seminara za mlađe predavače, znanstvene, novake, asistente i docente s temom „Uspješno poučavanje i učenje u visokom obrazovanju“, gdje se govorilo i praktično vježbalo o učenju, studentima i studiranju, poučavanju, akademskom čitanju i pisanju, ocjenjivanju odnosno utvrđivanju studentskih postignuća, motivaciji i komunikaciji sa studentima, nastavničke kompetencije, njihova uvjerenja i očekivanja. U seminaru je sudjelovalo cca 50 polaznika. Polaznici su bili jako zadovoljni i ocijenili su seminar i sadržajno i izvedbeno kao jako uspješan i da bi da bi takve i slične seminar svakako trebali proći svi prije uključivanja u nastavni proces.

6. Oblik studiranja veoma se razlikuje od obrazovanja u srednjoj školi. Odlaskom iz poznate sredine, sigurnost kojom je osoba bila okružena, a koja oblik poprma u poznatim profesorima, prijateljima, situacijama, dolazi u pitanje te je student u puno slučajeva prepušten sam sebi.

Kako se pripremiti na te promjene, pogotovo ako se na studij odlazi u drugi grad?

Visokoškolsko obrazovanje zahtjeva

veću samostalnost studenta pri organizaciji, upravljanju, ostvarivanju i evaluaciji procesa učenja. Studenta se tretira kao samostalnu, odgovornu, odraslu osobu, kojoj se daju opće smjernice ponašanja i očekuje se od njih da uspješno ispunjavaju svoje studentske obveze, stalnim učenjem radi velike količine gradiva koje treba prezentirati na ispitima. Dakle student je sam odgovoran za organizaciju, upravljanje i evaluaciju procesa učenja, tj. svoje obrazovanje i akademski uspjeh. On treba samostalno organizirati i usmjeravati svoje ponašanje i procese učenja ukoliko želi pratiti nastavu na fakultetu i kvalitetno se pripremiti za ispite. Ono što je problem na nekim našim fakultetima, a posebno na našem je to, što predavanja često nisu obavezna, a kontinuirano praćenje napretka studenata vrlo je teško ostvarivo. Studenti samo dobiju smjernice za samostalno učenje, ali ne i povratnu informaciju koliko dobro su izvršili svoje zadatke. Nema zadanih domaćih zadaća ni dnevne provjere naučenog. Što se tiče količine vremena koja se odvaja za institucionalizirano i samostalno učenje, studenti relativno manje sati provode na nastavi, a više odvajaju za samostalno učenje. Od studenta se očekuje najmanje dva do tri sata samostalnog rada za svaki sat proveden na nastavi.

Posebno je to teško brućoškama. Prvi semestar na fakultetu zahtijeva prilagodbu na nove uvjete i kontekst visokoškolskog obrazovanja. Normalna je reakcija svakog pojedinca na nepoznate situacije osjećaj nesigurnosti i osjećaj ugroženosti. Početak studija je za većinu brućoša stresan događaj koji vodi do niza emocionalnih, intelektualnih, fizioloških i bihevioralnih stresnih reakcija.

Evo par kratkih savjeta brućoškama.

Informirajte se, razgovarajte sa starijim studentima, surfajte web stranicom Fakulteta i Sveučilišta, informirajte se o studentskim udrugama i uključite se u njih. Organizirajte van nastavne aktivnosti, sport i zabavu, upoznajte grad, jednostavno sjedite na tramvaj i vozite se o remize do remize. Prikupite sve relevantne informacije potrebne za uspješan studij, programe, literaturu, raspored predavanja, vježbi seminara, konzultacija i ispita. Obavezno pohađajte predavanja, pri tome se uvijek unaprijed pripremite, prikupite svu potrebnu literaturu, pročitajte gradivo koje će se predavati, napravite bilješke koje ćete na predavanju nadopuniti. Ako vam nešto nije jasno,

postavite pitanja nastavniku, ako vam ni nakon tog nije jasno zabilježite pitanje i razriješite tu dilemu na konzultacijama kod profesora, ne čekajte ispitne rokove. Organizirajte se, naučite tehniku upravljanja vremenom, koristite planner. Svaki dan pregledajte bilješke, najbolje odmah nakon nastave. Vodite računa o sebi, pazite što jedete, bavite se nekom fizičkom aktivnošću, naučite neku tehniku relaksacije, nemojte zanemariti ni duhovnu sferu. Upamtite da za svaki sat predavanja treba dodati minimalno 2-3 učenja gradiva. Nemojte odugovlačiti, učenje za ispit počinje prvi dan akademske godine. Organizirajte mjesto učenja koje će biti oslobođene svega što vam odvlači pažnju. Tijekom učenja napravite kratke pauze u kojima popijte vodu, prirodni sok, voće, napravite vježbe istezanja. Družite se s kolegama, razmjenjujte iskustva, bilješke, povremeno se propitujte. Upoznajte se metodama i tehnikama učenja. Vjerujte u sebe i uspjeh neće izostati.

7. Sudjelovanjem na raznim oblicima nastave od studenata se zahtijeva izvršavanje određenih zadataka, kao što su javna izlaganja, javni govori. Kako pobijediti strah od javnih nastupa? Postoje li „instant rješenja“ ?

To je široka tema, ali evo ukратko. Mala trema se javlja pred nastup kod većine ljudi. Priprema, priprema i priprema, dakle važno je da se za svaki ispit spremimo, što znači, početi na vrijeme, dugoročno i sistematski učiti. Prvi dojam je naravno važan, ali ispit ipak traje više od par minuta i važno je što govorim. Ali isto tako je važno i kako govorimo, sigurno, artikulirano, smireno, organizirano. Važno je dobro slušati postavljena pitanja i pratiti reakcije profesora, u glavi složiti odgovor i onda tek krenuti. Ako osjetite tremu udahnite duboko nekoliko puta, tzv. trbušno disanje, ponovite u sebi neku kratku motivacijsku formulu. I svakako naučite disati neke tehnike relaksacije.

8. U kratkom pregledu savjeta i preporuka na internetskim stranicama Pravnog fakulteta razlikovali ste vanjske i unutrašnje uzročnike slabe koncentracije. Budući da se vanjski uzročnici, kao što su glazba ili buka, uz jaku volju, relativno lako mogu otkloniti, zanima me više o otklanjanju unutrašnjih uzročnika slabe koncentracije, primjerice maštanja i neodlučnost. Predložili ste razvijanje interesa za sadržaj koji treba usvojiti. Budući da su kolegiji na našem fakultetu raznovrsni, možete li navesti metode ili načine kojima bi student sam sebi približio gradivo koje treba naučiti?

To je široko područje, od motivacije, ciljeva pa do pristupa učenju (površinski, dubinski i strateški) i strategijama učenja. Strategije učenja su specifični postupci koje poduzimamo kako bismo se olakšali stjecanje, pohranu ili dosjećanje informacija te kako bismo učenje učinili lakšim, bržim i zabavnijim. Najvažnije strategije koje omogućavaju dubinski pristup učenju su: organizacija i elaboracija. O tome o će biti više riječi u uvodnom predavanju za bruceše.

9. Navodite fizički i psihički umor kao uzroke slabe koncentracije. Savjetovali ste da je potrebno ustaliti ritam spavanja i učenja te da je važno uvesti naviku odlaska na spavanje i buđenja u isto vrijeme. Smatrate li da je učenje noću i spavanje danju, dugoročno ili kratkoročno, kontraproduktivno? Koliko je san bitan?

San je jako bitan za normalno i učinkovito djelovanje čovjeka. Potrebna količina sna razlikuje se od osobe do osobe, ali cca 6-9 sati sna je nekakav prosjek koji zadovoljava većinu. San je reguliran tzv. cirkadijarnim ritmovima. Cirkadijani ritam uključuje fizičke i mentalne promjene te promjene u ponašanju koje se ponavljaju u ciklusu koji traje približno 1 dan. Određen je genetski, ali na njega utječu i faktori iz okoline, primarno izmjena dana i noći. Cirkadijani sustav utječe na izmjenu budnosti i sna, otpuštanje hormona, tjelesnu temperaturu i druge tjelesne funkcije. Postoje tzv. kronotipovi: dnevni (ranoranioci) i noćni (noćne ptice). Istraživanja na studentima vezana uz količinu sna te izvedbu teorijskih i praktičnih zadataka pokazala su da je kronotip endogena karakter

istika pa raspored ne utječe na njega, odnosno jutarnji tipovi i dalje preferiraju započeti svoje aktivnosti ranije, a noćni tipovi odlažu početak aktivnosti. Isto tako istraživanja su pokazala da se oba kronotipa bolje nose s kasnijim predavanjima jer se lakše mogu prilagoditi; noćni tipovi spavaju, a jutarnji imaju vremena za aktivnosti prije predavanja. Mnogi su studenti pospani po danu jer im je ciklus sna i budnosti poremećen. Nekoliko sati sna tijekom dana može pridonijeti osjećaju odmornosti, no i to dugoročno zbunjuje cirkadijani sistem, pa se zato izgubi osjećaj za vrijeme za san i za budnost. U takvim je slučajevima koncentracija često smanjena i skraćena, a osjećaj pospanosti javlja se u bilo koje doba dana. Pospanost i smanjena pozornost su izravne posljedice nedostatka sna i mogu utjecati na proces učenja. Neispavanost vodi smanjenoj pozornosti, promjenama raspoloženja, i izravno utječe na izvedbu. Ne samo studenti, već i radnici koji su neispavani dva do tri puta su skloniji pogreškama nego oni koji rade po redovitom dnevnom rasporedu. Kvalitetan san pred ispit je ključan kako biste se na samom ispitu osjećali odmorni i dovoljno koncentrirani da pobijedite tremu i pokažete što ste naučili. Dobro odmoren mozak je pažljiviji, učinkovitiji i precizniji.

10. Što mislite o raznim stimulan-sima koje studenti koriste ne bi li održali koncentraciju, na primjer, energetska pića, velike količine kave i slično?

Nisam pristaša nikakvih stimulansa. Prije svega uvijek je upitan njihov sastav, drugo oni iscrpljuju organizam, tzv. adrenalinski umor, stvaraju ovisnost i oštećuju unutrašnje organe. Dugotrajno konzumiranje energetskih napitaka iscrpljuje organizam, nanosi štetu kardiovaskularnom sustavu i uzrokuje prijevremeno starenje. Čak i sa tzv. prirodnim energetskim napitci treba biti oprezan! Iako su prirodni, takvi energetska pića isto sadrže velike količine kofeina i djeluju kao stimulansi. Što znači da oslobađaju zalihe energije, koje su rezervirane u našem organizmu. Nakon perioda aktivnosti i euforije dolazi period pada energije i koncentracije. Radije bih preporučila ako ste umorni, ali nemate mogućnosti da odspavate, da probate probajte sljedeće:

- lagano vježbajte 15 minuta da bi vratili energiju i koncentraciju
- kratki odmor, sjednite u ugodan položaj, zatvorite oči i odmorite se 15 minuta

- meditacija, vježbe disanja, neke druge tehnike relaksacije
- hladan tuš, ovo je provjereni način da se razbudite!
- svježi zrak i sunce, izađite van i prošećite na svježem zraku
- hrana koja daje energiju, obnovite razinu energije tako da pojedete sočno voće ili cjelovite žitarice
- voda, popijte čašu izvorske ili pročišćene ionizirane vode

11. Što mislite koliko su djelotvorne metode „brzog učenja“ i „brzog čitanja“?

Mislim da je to dobar alat i da bi pomaže, ali pažljivo u izboru, jer na tržištu postoje svakakvi parastručnjaci. Svakako bih spomenula metodu SQ3R. Naziv dolazi od početnih slova engleskih riječi: Survey (pregledati) – Question (pitati) – Read (čitati) – Replay ponoviti naglas – Review (ponovo pregledati). Vrlo je učinkovita i dobra za učenje gradiva na našem fakultetu.

11. Što mislite koliko su djelotvorne metode „brzog učenja“ i „brzog čitanja“?

Mislim da je to dobar alat i da bi pomaže, ali pažljivo u izboru, jer na tržištu postoje svakakvi parastručnjaci. Svakako bih spomenula metodu SQ3R. Naziv dolazi od početnih slova engleskih riječi: Survey (pregledati) – Question (pitati) – Read (čitati) – Replay ponoviti naglas – Review (ponovo pregledati). Vrlo je učinkovita i dobra za učenje gradiva na našem fakultetu.

12. Djeluje li konkurencija povoljno ili negativno na samopouzdanje studenta i konačan rezultat na ispitu, odnosno studiju?

Kompeticija je uvijek dobro došla, naravno da trebamo gledati i uspoređivati se s drugima ili bolje reći učiti od drugih naročiti onih koji su bolji od nas. Ali mnogo bolje je takmičiti se sam sa sobom, nastojati iz dana u dan postizati više i bolje. Rasti u svakom pogledu i osobno i profesionalno. Dakle treba znati postaviti svoje ciljeve i ostvarivati ih. Pri tome trebamo znati da život nije ravna uzlazna crta, da ima uspona padova i platoa kada mislimo da ništa nismo napravili i da stagniramo. Zato treba ustrajati i uvijek će se pokazati napredak. Mladi su često nestrpljivi i sve bi brzo i preko noći ali uspješna karijera

gradi se polako i sustavno. Znae kako se kaže „Per aspera ad astra“ (preko trnja do zvijezda).

13. Primjećujete li zabrinutost studenata u mogućnost zaposlenja nakon završetka studija te nedostatak motivacije zbog istog ?

Trenutno u Hrvatskoj na zavodu za zapošljavanje ukupno 301.583 nezaposlenih od toga diplomiranih pravnike ima 1.841 od toga početnika bez radnog iskustva 586. Dakle stanje nije tako katastrofalno, kao u nekim drugim zanimanjima, zapravo bih rekla da ovo zanimanje spada u traženija i da ne treba paničariti. Zapravo postoji široki dijapazon radnih mjesta na kojima mogu raditi diplomirani pravnici, gotov u svim područjima društvenog

života. Studenti ponekad imaju jako sužena gledanja na mogućnosti zapošljavanja i treba proširi te horizonte.

Naravno, u traženju posla i razvoju svoje karijere treba zauzeti proaktivan stav, a ne reaktivan. Razvijate tzv. socijalne mreže, pokažite inicijativu. Dakle aktivno se uključiti i ne očekivati da će netko drugi odraditi to umjesto nas.

Pri zapošljavanju i izvrsnost ima veliku ulogu. O tome treba razmišljati već tijekom studija, jer nije važno samo položiti ispite već steći kompetencije, kako područno-specifične tako i generičke, dakle skup znanja, vještina i vrijednosti koje imaju široku primjenu u različitim područjima djelatnosti te omogućavaju fleksibilnu prilagodbu zahtjevima raznovrsnih visokostručnih poslovi, kao npr. znanje strani jezika, informatičke pismenosti, stručnog ispita do tzv. soft skills vještina (dobra komunikacija, rješavanje problema, timski rad, samopouzdanje, pozitivan stav- optimizam, kritičko mišljenje, prilagodljivost, otpornost na stres, upravljanje vremenom i dr.) I ulazak EU daje nove mogućnosti u zapošljavanju, tako da nadolazeće generacije imaju dobru perspektivu.

Na pitanja na koje nismo odgovorili, studente upućujemo na internetske stranice Pravnog fakulteta u Zagrebu, gdje su ukratko navedeni savjeti vezani za uspješno studiranje i organizaciju vremena, kako napisati bilješke i učiti iz njih te kako učiti iz udžbenika, problemi vezani za perfekcionizam i akademski uspjeh, koncentraciju, odgadanje i odugovlačenje. Također student se osobno može prijaviti za savjetovanje u radno vrijeme savjetovališta, srijedom od 9 do 14 sati, na telefon 01 4597 597 ili e-mailom: savjetovaliste@pravo.hr, na adresi Trg maršala Tita 3, soba 42.